

Др. Душан Пелеш, адвокат

РЕФОРМА БРАЧНОГ ПРАВА У ЧЕХОСЛОВАЧКОЈ

Министарство Правде Чехословачке Републике објавило је основу општем грађанском закону, коју је радила стручна комисија, а затим преиспитала и коначно редигирала Ревизијона Комисија. Ова је у многоме изменила редакцију прве комисије.

Нарочита отступања од досадањих законских прописа уноси основа у материју о брачном и породичном праву (Глава II, првог дела основе). Овај део грађанскога законика наилази и код нас на више тешкоћа код данашњег пројекта новом грађанском законнику, па није без интереса упознати се укратко са намераваном реформом брачног и породичног права у Чехословачкој. Овде ћемо се задржати само на изменама постојећих прописа.

У погледу година, потребних за ступање у брак, предвиђа основа код женских навршених шеснајест, а код мушких навршених осамнајест година живота на место досадањих четрнајест година за оба пола. Ово повећање година старости за квалификацију ступања у брак оправдава основа у свом образложењу потребом здравијег нараштаја и већег искуства у животу за оснивање напредних породица. Ипак, предвиђа основа у изванредним случајевима, вредним уважења, дозволу надлежне управне власти за ступање у брак после навршене четрнајесте године за оба пола.

Малолетници (испод 21 године живота) морају за ступање у брак имати приволу оца и матере. Ако родитељи у одобравању или неодобравању ступања у брак нису сагласни, одлучује воља очеве. Ако су се родитељи развели или живе оделито, тада ову дозволу даје надлежни старатељски суд, а тако и у случају, ако су родитељи помрли.

Вереник, који без оправдана разлога односно без кривње другога вереника развргне веридбу или својом кривњом даде повода другом веренику, да веридбу раскине — дужан је невиној страни дати накнаду стварне штете. Тако је и по постојећем закону. Основа, ипак, отступа у толико, што одређује, да се ова накнада штете има оценити и до судити према индивидуалним приликама конкретнога случаја, т. ј. према социалном положају и имовинском стању за раскид веридбе криве стране, дочим је по садањем грађ. законнику крива страна имала накнадити само фактичну штету.

ту, стварно насталу, н. пр. потрошак око веридбе, или издатак за ствари, за изнајмљени стан и слично и то у висини фактичнога утрошка. Основа забацује захтев веренице за накнаду штете за изгубљену невиност. Овај захтев може се остварити само у случају кривичног дела.

Ова основа уводи облигаторни цивилни брак. Прва комисија била је усвојила факултативни брак, остављајући вереницима на вољу, да ли ће склопити црквени или цивилни брак.

Појам заблуде (преваре, еггог) као препреке за склапање брака односно ништавост у заблуди склопљена брака проширује основа веома. Док се по постојећем закону заблуда односи само на замену личности са којом је брак склопљен, — основа проглашује ништавим брак по заблуди:

а) ако брачник није имао намеру да склопи брак и није знао, да својом изјавом склапа брак;

б) ако се је налазио у заблуди гледе личности другог брачника;

в) ако се заблуда односи на тако битна својства другог брачника, да брак не би био склопљен, да су та својства пре била позната и да услед тога не би било праведно захтевати од преваренога брачника, да у браку остане.

Док у прва два случаја у опште не постоји воља за склапање брака односно не са лицем, са којим је склопљен, у трећем случају постоји воља за склапање брака и са лицем, са којим је брак склопљен, — али постоји заблуда у битним својствима лица другог брачника, која, да су у часу склапања брака била позната, искључила би вољу за склапање брака, за коју се тражи, да је озбиљна, одређена и слободна. А поред постојања овакових заблуда тражи се, да је она истовремено објективно и субјективно тако тешке природе, да би било неправедно неуважити је. На пример, ако се иза склопљеног брака код једнога брачника открије болест из времена пре брака, која угрожава здравље и живот другог брачника или деце, која ће из брака потећи. Или да се открије, да је један брачник још пре ступања у брак суђен ради злочина на вишегодишњу робију, коју казну треба да одржи. Напротив, заблуда гледе имовине, друштвеног положаја и прихода једнога брачника неће пасти под санкцију горе под в) предвиђене заблуде, јер то нису лична својства дотичнога брачника, а само таква су у питању.

Отмицу избацује основа из реда брачних запрека из којих се брак има прогласити ништавим. Ревизиона Комисија заузела је становиште, посве логично и исправно, да код отмице и присилног склапања брака нема слободне воље за ступање у брак ни изјаве те воље (пристанка) какова се за склапање брака тражи, — да према томе није ни дошло до

WWW.UNILIB.RS

У (ваљана) брака, јер по самој учињеној сили акт „венчања“ је ништаван и без правог учинка.

Забрана брака између рођака и сродника сведена је по основи само за ове случајеве:

а) између рођака у директној линији и између браће и сестара, која имају исте родитеље или истог оца односно мајку;

б) између једнога брачника и рођака његова бившега брачног друга у директној линији, и

в) између поочима и посвојчета за време трајања овога одношаја.

Према горњему дозвољен је по основи брак између браће по стрицу или по теткама, ујака и нећакиња, стрица и синовице, девера и снаје, свекра и свастике и т. д. За изbacивање ових родбинских односно сродничких односа из реда брачних запрека руководило је Ревизиону Комисију искуство, да су се у овим односима склапали бракови путем диспензације, која је редовито подељивана по надлежним властима.

Браколостство као запреку за ступање у брак између лица, која су пре ступања у брак једно с другим браколостство починили, напушта основа.

Новина у брачном правосуђу, изазвана последицама светскога рата, налази у основи изражаја код нормирања питања о ваљаности брака, поново склопљенога иза проглашења мртвим једнога брачника. Ово питање основа овако решава (§. 32.): Брак, који је склопио један брачник иза како је његов брачни друг проглашен мртвим, важи у случају, да мртвим проглашено лице живи, ако су оба нова брачника била у доброј вери, а ништаван је, ако је ма и један од њих знао, да лице, које је проглашено мртвим, живи.

По основи муж је представник домаћинства, те је дужан да по могућности даде жени средстава за пристојно издржавање кућанства и да ју заступа, када је то потреба. По грађ. закону, који је сада на снази, муж је глава (старешина) породице. До ове редукције дошло је, како се види из мотивације ка основи, услед захтева и интервенције многобројних женских удружења, која су у „глави породице налазила застарелу препоћ мужа над женом, која му је у модерно доба потпуно равноправна и у браку имају једнака права и дужности: Начело једнакости мужа и жене у браку долази, доиста, до изражаја у основи, која одређује: „Оба два брачника обвезана су првенствено на испуњавање брачне дужности, на верност, на пристојан саобраћај, на бригу за децу и на међусобну помоћ,“ те је и иначе консеквентно проведено и долази до изражаја и у одредби (§. 51.), да жена заступа мужа код набављања редовних потреба кућанства и

Др. Радоје Вукчевић

ИЗ ЈАПАНСКОГ УСТАВА

Доношење Устава

Савремени Јапан својим установама у многоме личи на царистичку Русију. Површне студије о Јапану деветнаестог века пуне су панегирика великој, жутој „фамилији” на далеком истоку. Али дубље студије откриле су у тој фамилији најкрући феудализам, каквога је у стању да сноси само тајанствена Азија. О фамилијарној солидарности нације није могло бити ни говора јер ту где су многи тражили фамилију, пронашли су клан под варварском диктатуром каквог дегенерисаног племића. Племићи — ритери имали су права на све, а сељаци — кметови дужности за све. Као и у другим феудалним државама ритери су нерадо на друге, па чак ни на свог левијатана — краља, делегирали своје прерогативе. Тако је Микадо „син Сунца и Неба” био више претставник ритерских каста, него суверен јапанског народа. Он је формално владао а управљали су стварно ритери.

Борбу противу политичке свемоћи феудалног племства, коју је у Француској водио Ришље, повела је у Јапану револуција од 1868 године. Али као ни у Француској из доба Ришеља тако ни у Јапану из 1868 године овај антиритерски покрет није ишао даље, сем да афирмира краљеву сувереност на рушевинама ритерске. Да би то акумулирање целокупне власти извео у своју корист, јапански владар је морао наоружати од ритера понижени народ. А кад је наоружани народ обезоружао ритере, онда је пред престолом Микада морао и сам да положи оружје. Није требало дуго чекати па да се сам народ увери, да феудални терет опет оживљава на њиховим леђима. Само сада то није долазило непосредно од ритера, већ посредно преко ритерског левијатана, којему је буржоазија жртвовала своје политичке, да би преко њега очувала своје економске прерогативе. Ако широке масе нису осетиле плодове покрета од 1868 године, осетила их је јапанска буржоазија, чији је замах онемогућавао ритерски сепаратизам. Што се капитализам јаче развио, ова буржоазија је била све моћнија. Осамдесетих година прошлог века била је толико моћна, да је од Микада тражила увођење либерализма и уставности.

Буржоазија је у својим тежњама била потпомогнута масом идеалиста, који су се са западних универзитета враћали у земљу, са доктринама Монтескија, Русоа, Франклина и Мила. Али те по буржоазију разумљиве доктрине нису биле приступачне ни моћном Микаду, ни владајућим аристократима, бирократима и милитаристима, који су у Јапану делили власт. Зато кад је требало да милитаристички Јапан дође до свог устава, владајући фактори нису изабрали ни фран-

пуски ни североамерички, ни белгијски или италијански устав, који су сви у борби стварани. Изабрали су милитаристички устав краљевине Пруске из 1850 године, управо из године највеће реакције, када је реакција династије Хохенцолерн, гоњена страхом од народног покрета из 1848 беснила земљом. И тај, нешто прекројени устав, Микадо је „по милости Неба“ поклатио свом народу 1890 године, без икакве конституанте или другог консултовања народне воље.

Император.

Легенда учи да је богиња Сунца послала свог јединца сина, да за вечита времена влада Јапаном, а да је император, међу страним народима познат под именом Микадо, потомак тог Сунчевог сина. То је све према истој легенди било онда „када су се небо и земља одвојили једно од другог“. Та легенда још и данас струји кроз јапанске школе, у којима историја учи да је јапанска држава, а с њом ваљда и њен цар, створена 660 године пре Христа, да је 160 година после тога од Кинеза примила азбуку, а 310 година после свог стварања, од Корејца — будизам. Легендарни Микадо, стар колико и први човек, влада од тада једино „по милости Неба.“

До појаве устава било је неоспорно, да је император апсолутни господар. Али је питање да ли је он то остао и после, када је свом народу поклатио устав, у којему се много говори о људским дужностима, али у којему нема ни једне речи о људским правима. Императоров рођак принц Ито, који је овај устав у цареву име превео с немачког, и акомодирао интересима јапанске династије и властеле, тврди да је јапански император апсолутан. Његово мишљење дели цела конзервативна школа на челу с професором Хозумом и Јуисогом. Њихови су аргументи јаки и по јапанску демократију поразни. Један од многих садржан је у првом члану самог устава: „Јапански императори владају и управљају својим наследним редом — некрекидно за вечита времена“. Даље, „император је свет, а за своја дела „одговара једино Небу“, чија га милост подржава. Најизразитији од свих аргумената императорске апсолутности, за њих је факат, да је император устав поклатио, и да он самог себе тим властитим поклоном није ни у чему ограничио. Овакав аргуменат је сувише неозбиљан под лупом теорија о поклону као уговору, али јапанска пракса за теорије често не пита.

Насупрот конзервативној, либерална школа под вођством професора Минобија тврди, да се император уставом својевољно одрекао апсолутизма. Доказ им је у томе, што сваки акт неодговорног императора морају премапотписати одговорни министри. И овакав доказ био би пресудан у спору између две школе о императорским прерогативима, кад ми не би у доцнијем излагању видели, да ти министри који премапотписују, нису одговорни ником сем једино императору. Значи они не ограничавају императорске прерогативе,

већ му помажу у њиховом обављању, као што би секретар помагао свога моћног власника у спровођењу његове суверене воље. Најпосле познато је, да владаоци свих уставних држава немају више права него им признају устав и други закони. А јапански устав изрично каже: „Император има сва права, у колико она овом конституцијом нису ограничена“. Код осталих устава владару припадају само призната права, а код јапанског њему припадају сва права у колико она нису другима призната. Тако је јапански император — и поред устава и такозване демократије, не само у пракси, већ и у теорији — апсолутан владар.

Императорове прерогативе врховног заповедника војних и поморских сила, да одлучује о рату, миру и међународним уговорима, ван сваке су сумње. Помиловање, амнестирање, давање титула, одличија, постављање државних функционера и мноштво сличних функција, не издвајају га нарочито из реда осталих владара. Његове прерогативе у управној власти упознаћемо кад буде било речи о влади. Али не само да је император глава владе, он је чак и монополизатор законодавног прогреса. Он сазива и закључује седнице парламента, отвара их својим посланицама. А кад парламенат заседа он место закона издаје ордонансе. Ове ордонансе парламенат претреса следећег заседања, те им даје законску силу, или их новим законима уклања.

Док Уредбе у другим државама издаје влада, у Јапану њих издаје император, али ипак те уредбе по правној теорији не би биле правне, ако се косе с постојећим законима. О императорској улози у доношењу закона биће доцније речи. Најкарактеристичније по јапанског владара, то су његове прерогативе у доношењу или изменама устава. Док законе захтева влада или сам парламенат, устав или било какву уставну измену и допуну — мора захтевати сам император. „Устав је императорова творевина, само он може да дира у своје дело“ каже јапански правник и маркиз Хирубуми.

Предавање устава у владаочеве руке значи типично монополисање политичке судбине Јапана. Северо-Америчка Унија је увела двоструку цензуру над уставним питањима: конгрес с једне и федералне државе с друге стране. Видели смо да револуционарни творци овог устава нису тиме имали намеру да спутавају еволуцију, колико да сузбију сепаратизам појединих држава, којима је унија стварно наметнута. А у Јапану од сепаратизма није било бојазни, већ једино од еволуције, која је у јапанском друштву лако могла ослабити Микадов утицај. Да се у интересу моћних каста: бирократа, аристократа и милитариста, које у Императору имају заједничког чувара, не би то десило, император је задржао са себе и све њих, право уставне иницијативе. Ако цео народ жели једну малу промену, па ако уз народ стане читав парламент, до промене ипак не може доћи, ако њу не жели и не предложи сам Император. А императори, макар они имали дух

Фридрикуса Рекса или најгенијалнијег Микада, не морају социјалним реформама увек делити гледиште свог парламента. Тако је, поверен сувереној вољи апсолутног императора, јапански устав укоченији од иједног земаљског устава, а император неограниченији од иједног другог монарха.

Императоров апсолутизам не ограничавају ни два савета, који су поред њега на врху организационе пирамиде. Први је ценро, савет старих, признатих државника, који у свим већим кризама и парламентарним потресима служи као саветодавно тело императору. О овом савету у уставу нема ни речи. Сазива га сам император, који није обавезан да следеће саветима овог тела. А буде ли им следео на штету свог народа, чланови ценра не могу бити за своје савете стављени ни пред какву орговорност. Док ценро-савет, једно вануставно и неодговорно тело даје савете у највећим кризама, друго једно уставно иако неодговорно тело, приватни савет, упућује императора у управним и законодавним функцијама, као и у вођењу међународне политике. Чланови приватног савета бирани су између најзаслужнијих милитариста, администратора и научника. Многи јапански правници установом ових савета покушавали су да докажу демократизам императора. Међутим све чланове тих савета поставља сам император за живота. Разумљиво је да он бира људе који су већином своје име стекли апсолутном оданошћу према Микаду, и који би били у стању, да захтеву, једног императора жртвују своје сопствено гледиште. А и кад би они били одлучнији и непопустљивији према императору, он није обавезан да прима њихове савете. Значи постојање тих саветодавних тела ни мало не потамњује неограничену моћ јапанског самодршца — Микада.

Парламенат

Јапански устав нема ни једне одредбе о основним грађанским правима, ради којих су и постали сви уставни. Али јапански правници из члана 29 устава изводе, да су по уставу загарантовани: слобода мисли, речи, критике и удруживања. И кад би тако било, све су те слободе у Јапану остале само на папиру. Ко својом критиком озлојеђи велможе, а својом акцијом загрози њиховом миру и реду, тога чека судбина противника куће Борџија. Такви режими онемогућавају у пракси парламентаризам, који је јапанском народу на папиру поклатио Микадо. Под таквим условима, где се у свакој слободоумној коалицији или предузећу виде непријатељи сина Неба и Сунца, парламенат не може ни бити претставничко тело сувереног народа, већ једино императорово оруђе у савлађивању народа.

Кад је император од народа 1890 год. тражио то оруђе, он је себе обезбедио од сваког изненађења. Уставом је парламенат подељен у два дома, а превласт племства и банократије је у оба осигурана. Горњи дом или јапански дом лордова, чине 933 велможе, који су себе до Микадове заbrane називали протекторима династије. У тај дом улазе

пунолетни мушки чланови императорове фамилије, принчеви и маркизи, које изабере Микадо за цео живот. Даље, грофови, вицегрофови и барони као и претставници 15 фамилија са највећим порезама из сваке области, које такође изабере Микадо, али само за 7 година.

Поред аристократског дома лордова, стоји доњи дом „народних заступника“, у ствари дом заступника крупне буржоазије. Право гласа не уживају само шефови племићких породица, за које је резервисан горњи дом. Поред њих право гласања и избора за доњи дом одузето је официрима, државним лиферантима, војницима, свештеницима, учитељима, студентима и женама. У 1931 влада је предала парламенту пројекат, којим се женама изнад 25 година даје право гласа. У осталом на папиру постоји опште, тајно право гласања, а у пракси опште гласање је искључено пореским цензусом. И овде се Јапан угледао на Пруску, те је право гласа признао само богатима, који су плаћали највеће порезе. Тако је до 1928 год. Јапан имао само 3 милиона гласача. Читава радничка класа била је искључена од гласања све до 1928 год. када је цензус сведен на мању порезу и када се број гласача од 3 попео на 12 и по милиона. Разуме се да и поред најновије, изборне реформе гро радничке класе остаје без политичких права, и остаће као и у старој Пруској док се не укине сваки порески цензус. Док дом лордова броји 933 чланова, доњи дом је у почетку имао 378, а данас 466 члана, бираних на 4 године, појединачним избором по срезовима.

Као ни у другим земљама, тако ни у Јапану не може једно лице истодобно бити члан оба дома. Оба дома истог дана сваке године сазива император, и он им поставља претседника и вицепретседника. За доњи дом избор врши између 3 кандидата самог дома. Ако у својим правима јапански парламент заостаје иза сличних парламената; у својој дисциплини и раду — он им далеко предњачи. Ниједан посланик не сме од седнице изостати без дозволе, коју претседник даје за једну недељу, а дом за дуже време. Ниједна седница не сме бити отворена ако нема кворума од једне трећине посланика, у којој одлучује апсолутна већина.

И горњи и доњи дом имају једнака права да предлажу законске пројекте. Али ти пројекти дају се влади, и она их уз императорову наредбу спроводи парламенту на рад. Ниједан пројекат не може постати закон пре него буде изгласан у оба дома. Гласање почиње у једном дому, па се другом дому спроводи изгласан пројекат, са свим амандманима, који после овог путем императорове санкције и публикације — ако се он не послужи правом вета — постаје законом. Одбаци ли било који од домова један пројекат, или император стави свој вето, тај се пројекат не ће више за време исте парламентарне сесије узимати у обзир. Ако је у питању вето, пројекат је онемогућен док се не промени императорска воља. У осталом видимо да император има право вета не само на крају већ и пре почетка парламентарног рада. Што

се не прими, то неће бити ни спроведено једном од домова, а без његове наредбе — ниједан од домова не отпочиње рад по траженим законским предлозима.

У равноправности оба дома при доношењу закона постоје два важна изузетка. Први је доношење буџета, који према члану 64 устава мора бити најпре спроведен доњем дому, од њега примљен, и тек онда пренет у горњи дом. Горњи дом задржава право амандмана као и код свих законских пројеката. Ови амандмани могу ићи тако далеко, да између њих сасвим нестају трагови рада и жеља доњег дома. Површни правници виде у овом изузетку превагу доњег дома, а у ствари обратно је случај. Није важно ко први решава, већ при чијем се решењу остаје. Видели смо да је горњи дом у Великој Британији искључен из финансијског законодавства. А у Јапану он својим амандманима, које император аутоматски санкционише, може не само да допуни, већ и да измени сав рад доњег дома. Овај изузетак у равноправности домова доказује нам не препондеранцију доњег, већ обратно горњег дома, т. ј. дома лордова над домом крупне буржоазије, или дома привилегија над домом богатства.

И други изузетак у равноправности домова иде у прилог горњег дома. Наиме, претседник владе је у праву да распусти доњи дом, али не и дом лордова. А претседника, као што ћемо видети, не бира парламенат, већ император сам, по са слушању приватног савета. Тако јапански парламенат налази се сада у сличној фази у којој је био британски пре Кромвела. Горњи дом је моћнији, јер без воље лордова нема ни буџета ни закона. А воља лордова од доношења устава до данас није никад дивергирала од воље императора, који их бира и поставља.

Влада

О влади као управном телу јапанска конституција ништа не говори. Доцније је једном императорском ордонансом створен кабинет. Чланови кабинета нису претставници сувереног парламента у управљању земљом, већ само „органи преко којих император извршује од Неба примљену мисију”. Данас је Јапан још далеко од парламентарног режима. Чланови кабинета не само што пред парламентом нису одговорни, већ они не морају ни бити из парламента. Чак је постојала и намера да они не смеју бити ни везани за политичке партије. Али пошто је парламенат зборно место партијских претставника, то не само они који у кабинет иду из парламента, већ и остали ван њега — везани су за партије. Био члан парламента или не, сваки министар има право да у оба дома узме учешћа у дебатама свога ресора, иако нема дужност да повуче консеквенце једног пораза у парламенту.

Јапанска влада има и два наследна ресора, што нема ниједна друга влада на свету. Када су поглавице племена учињени лордовима, два најмоћнија од њих, поглавица племена Чочу и Сатсјума, добили су на „вечиту управу” ресор војске

и морнарице. Ово генералско и адмиралско звање наследно је у породици. Тако се може десити да по голом праву рођења на управи војне и поморске силе ове империјалистичке империје случај посади каквог маршала, којему је пре место у болници него у влади. Али су Микаду, који као син Сунца, мора бити савршен и непогрешив и ту одрешене руке, само под условом да не повреди права ових моћних породица са многобројним генералима и адмиралима.

Као и у свима земљама тако и у Јапану на челу владе стоји премијер, којег изабере император по савету ценроа. У другим земљама сви чланови кабинета стоје под његовом контролом, али у Јапану генерал и адмирал, на челу два милитаристичка ресора, за премијера нису ни најмање везани. Далеко изнад свих других сила, они су подређени једино императору. Преко ова два наследна ресора јапански милитаристи држе у шаху и народ и парламенат. Ако читав народ жели један кабинет, иза којег једнодушно стоји и парламенат, али ако овај генерал и адмирал одбију да остану у том кабинету, он никада неће доћи на чело земље. На исти начин, одричући своје даље учешће у раду једне владе, два претставника милитаризма могу сваку владу да обарају по потреби. Тако је непарламентарност јапанске владе осигурана, док у њој са скоро неограниченим наследним правима прву реч воде две милитаристичке вође.

Ова два војна лица воде главну реч не само у унутрашњој, већ и у спољној политици земље. За спољне послове постоји један државни концил, у који поред њих улазе: премијер, садашњи и бивши министар спољних послова, министар финансија и најистакнутији чланови приватног савета и горњег дома. У последње време ту су и шефови политичких партија из доњег дома. Овај је концил на путу да потпуно замени императоров приватни савет, у којему као и у концилу, још и данас два антипарламентарна милитаристе чине стожер. Тек после светског рата партијски живот почиње да јаче продире у јапанске масе. Први пут у историји 1918 год. формиран је први партијски кабинет под вођством Харе. Револуционарно време наморало је моћне милитаристе да толеришу овај кабинет, док је реакција опет успоставила своју привремену равнотежу. Борба класа и индустријализација угрожавају стари поредак, а с њима и свемоћ милитариста и бирократа, који се деценијама ређају на влади.

ЛИТЕРАТУРА

Dr. Tomio Nakano: The ordonance Power of the Japanese Emperor. — *Okuma:* Fifty years of New Japan. — *Porter:* Japan, the Rise of a Modern Power. — *Hershey:* Modern Japan. — *Osaki:* The Voice of Japanese Democracy. — *J. O. P. Bkand:* China, Japan and Korea. — *Osuma:* Fifty years of New Japan. — *Osaki:* The Voice of Japanese Democracy. — *Uychara:* The Political Development of Japan. — *Mac Laren:* A Political Hystory of Japan. — *Mac Govern:* Modern Japan. — *Pooley:* Japan a the Crossroads. — *Uishi Iwasaki:* The working Forces in Japanese Politics. — *Kawakami:* Political Ideals of Modern Japan. — *Prince Ito:* A Commentary upon the Constitution of the Empire of Japan. — *Marquis Hirobumi:* Constitution of the Empire of Japan.

Будимир Плакаловић
судија окр. суда за град Београд

ОПОЗИВАЊЕ И ОТКАЗ ПУНОМОЋСТВА

Уговор о пуномоћству је консесуалан уговор, и зато је сасвим природно, што исти, поред осталих начина, престаје и вољом странака. Воља странака да уговор о пуномоћству престаје, манифестује се на тај начин што или властодавац то пуномоћство **опозове**, или што пуномоћник примљено пуномоћство откаже. Своју вољу да пуномоћство опозива, властодавац мора саопштити пуномоћнику и обрнуто, пуномоћник своју вољу, да пуномоћство одказује мора саопштити властодавцу. Тим саопштењем уговор о пуномоћству се гаси, *inter partes*, а према трећим лицима онда, када ова с опозивању или отказу буду обавештена. Мада и опозивање и отказ имају за последицу гашење уговора о пуномоћству, ипак ова два начина престанка уговора о пуномоћству, сами по себи, а и по својим неким споредним последицама, знатно се разликују један од другога. Покушаћемо да укажемо на разлику, која постоји, између опозивања и отказа пуномоћства.

А) Опозивање пуномоћства од стране властодавца. Пуномоћство почива на поверењу које властодавац има у личној пуномоћниковој. Тако властодавац може поверити неком лицу, да у име његово и за његов рачун, сврши неки посао, зато што верује у стручно знање овога лица, у његову вештину, окретност у послу, у његову моралну исправност и у његове друге квалитете, који су властодавцу у даном моменту потребни. Чим властодавац посумња у вредности пуномоћника, због којих му је пуномоћство и дао, он има право да дато пуномоћство опозове. И чим то опозивање буде саопштено пуномоћнику, онда се, *inter partes* уговор о пуномоћству гаси, јер нема сагласности воља. Када пуномоћство, на овај начин престане, онда ништа не би било логичније, него да се властодавац, од тога момента сам стара за своје послове, које је био поверио пуномоћнику, па били му ти послови доведени у опасност или не, претила му отуда опасност од штете или не. А то за то што је престанак пуномоћства наступио вољом самог властодавца, па је право да све што отуда произилази иде на његов терет. Пуномоћник би само имао права на учињене трошкове, на награду за дотле извршене послове, и етентуално на накнаду штете,

коју би због овог опозивања имао. Овакво решење је усвојено у француском праву, што се види из art. 2004 C. civil. Наш грађ. законик, као и његов изворник усвојили су супротно решење. Тако наш грађански законик у § 626, као и аустр. грађ. законик у § 1025 и у овом случају, дакле и у случају опозивања пуномоћства, наређује пуномоћнику да доврши „она дела која одлагања не трпе.“ Наредити пуномоћнику да ма шта ради, после опозивања пуномоћства, доиста је неправилно. Када је властодавац опозивањем пуномоћства изјавио своје неповерење пуномоћнику, онда није zgodно да се од овога тражи да ма шта ради, а и после тога, то би могло да буде од тешких последица и за властодавца, јер му послове свршава пуномоћник, у кога он нема поверења. Властодавац је слободан да своје пуномоћије опозове, када му је воља, те за то он треба да бира моменат, када му то опозивање неће нанети никакву штету. А када се пуномоћство опозове, свака даља акција пуномоћника требала би да стане. Ако је пуномоћство опозвано у невреме, онда би право било да штетне последице таквог опозива сноси сам властодавац.

Б) Отказ пуномоћства од стране пуномоћника. Пуномоћник, који је на себе примио обавезу, да правни посао за рачун и у име властодавца „својски и поштено“ сврши, може често доћи у немогућност да, због разних околности и прилика, одговори тој својој обавези. У таквој ситуацији њему не остаје ништа друго, него да пуномоћство властодавцу откаже (§ 623 грађ. зак.). Само то право пуномоћника да откаже пуномоћство није тако широко, као што је право властодавца на опозивање пуномоћства. Право на отказ не може да буде „у невреме или на штету властодавца“ (§ 623) и што „опет она дела која одлагања не трпе, морају се довршити донде, докле год не би властодавац другу наредбу учинио“ (§ 626). Сличне одредбе имају и аустр. грађ. законик у §§ 1021 и 1025, и франц. C. civil у art. 2007. Као што је речено наш грађански законик ова ограничења из § 626 и његов изворник аустр. грађ. законик ограничења из § 1025, стављају и код опозивања и код отказа пуномоћства, што је неумесно и нелогично. Франц. C. civil ова ограничења ставља само код отказа пуномоћства, а не и код опозивања.

Властодавац, који је вршење извесних правних послова пренео на свога пуномоћника, могао би ако би му пуномоћије било отказано, у невреме, доћи у незгодну ситуацију и претрпети штету. Пуномоћници свесни те незгоде властодавчеве и свесни своје стручности и вештине, могли би вршити препад на властодавца, отказом пуномоћства, те су за то изложене мере погодне да све ово спрече.

Но, поред одредаба о отказу пуномоћства, које имамо у грађ. законнику, имамо још и одредбу у закону о адвокатима чији први став § 23, текстуално гласи: „Адвокат је дужан радити док траје овлашћење и одговара странци, ако га не изврши. Адвокат је овлашћен отказати својој странци заступање, но мора је заступати још 30 дана после достављеног јој отказа, у колико послове, које треба „заштитити од штетних правних последица.“

Пре свега мора се констатовати да се изложени пропис односи само на отказ, а не и на опозивање пуномоћства, и да се ово продужавање пуномоћства за 30 дана односи само на послове, које треба „заштитити од штетних правних последица.“ Пада у очи да је овде, у овом законском тексту, ново само рок од 30 дана, а све остало је понављање свега онога што је речено у Грађанском законнику, а о чему је говорено напред. Када само из овог текста изоставимо овај рок од 30 дана, онда по нашем и аустр. грађ. законнику све што је овде речено за отказ, вреди и за опозивање пуномоћства. Јер речи „она дела, која одлагања не трпе морају се довршити и т. д.“ (§ 626) у потпуности одговарају речима: „но мора је заступати у колико треба да је заштити од штетних правних последица,“ није ништа друго до довршити она дела, која одлагања не трпе.

Која „дела не трпе одлагања“ и „у колико шта треба заштитити од штетних правних последица“ то ће увек бити једно фактичко питање, а као такво оно ће увек зависити од околности и личности која су у питању. Ако се у томе погледу не сложе странке, онда ће то према приликама и околностима оценити, у спору, суд.

Нарочито треба истаћи, да овај законски пропис о продужењу пуномоћства за 30 дана од достављеног отказа странци, вреди само као изузетак, за послове, које треба заштитити од штетних правних последица, ако таквих послова буде било, док у свима осталим случајевима пуномоћство престаје, отказом истог. А који су то послови због којих је пуномоћство требало да се продужи то зависи од субјективног схватања пуномоћника и властодавца, а у случају њиховог неслагања о томе ће решити суд у парници за накнаду штете. Али је важно подвући да се и пуномоћство адвоката, само изузетно продужује, за 30 дана после отказа, а иначе оно престаје сем овога изузетка, редовно као и свако друго пуномоћство, самим отказом. Па, и када настане случај за продужење пуномоћства, да ли ће до тога продужења доћи, у првом реду зависи од властодавца, који може, користећи се одредбом § 23 закона о адвокатима, тражити да пуномоћник за изложено време продужи рад, да би га

WWW ЗАШТИТИО ОД ШТЕТНИХ ПРАВНИХ ПОСЛЕДИЦА: А КОМЕ ТАКОЋЕ НИШТА НЕ СТОЈИ НА ПУТУ ДА ОТКАЗ ПУНОМОЋСТВА ПРИМИ, И САМ ПРЕДУЗМЕ ВОЋЕЊЕ ПОСЛОВА, ИЛИ ТО ПОВЕРИ ДРУГОМ ПУНОМОЋНИКУ. ИЗ СВЕГА ИЗЛАЗИ ДА ЈЕ ОВА ОДРЕДБА ДОНЕТА У КОРИСТ ВЛАСТОДАВЦА, А ДА ЛИ ЋЕ СЕ ОН, И У КОЛИКО, ПОСЛУЖИТИ ПРАВОМ КОЈЕ МУ ОВА ОДРЕДБА ДАЈЕ; ТО ЈЕ ЊЕГОВА СТВАР. АКО АДВОКАТ ОТКАЗУЈЕ ПУНОМОЋСТВО ВЛАСТОДАВЦУ, ЗАТО ШТО ЈЕ ТЕЛЕСНО ИЛИ ДУШЕВНО ПОЧЕО ДА СЛАБИ, ИЛИ ЗА ТО ШТО ЈЕ НЕСРЕЋНИМ ПОРОДИЧНИМ ИЛИ МАТЕРИЈАЛНИМ ПРИЛИКАМА, ДОВЕДЕН У ТАКАВ ПОЛОЖАЈ, ДА ПОВЕРЕНЕ МУ ПОСЛОВЕ НЕ МОЖЕ ДА ВОДИ, ТЕ ЗАТО СТАКАЗУЈЕ ПУНОМОЋСТВО, ОНДА ЈЕ СА СВИМ РАЗУМЉИВО ДА САМ ВЛАСТОДАВАЦ, У СВОМЕ СОПСТВЕНОМ ИНТЕРЕСУ, ОДМАХ ОТКАЗ ТРЕБА ДА ПРИМИ И ДА ОД ПУНОМОЋНИКА НЕ ЗАХТЕВА ВОЋЕЊЕ ПОСЛОВА ЈОШ ЗА 30 ДАНА, МАДА БИ УСЛОВИ ЗА ТО ПРОДУЖЕЊЕ ПОСТОЈАЛИ.

На крају рок од 30 дана почиње тећи од дана достављеног отказа странци, те је дакле тај дан познат само властодавцу и пуномоћнику, и ако већ има места продужењу пуномоћства, од када почиње тећи то продужење, то је само њима познато, те се само они тиме могу и користити.

*
* * *

Истакнута питања имају практичног значаја и она се појављују: а) када адвокат у току спора одбије да прими решење или пресуду, за свога властодавца изговарајући се да он више није пуномоћник истога и б) када адвокат решење или пресуду прими и рецепис о пријему потпише, а по том све то врати суду са актом, у коме констатије да он више није пуномоћник свога властодавца и моли да се решење или пресуда истом лично достави. Ови случајеви су врло чести и њихово решење није од мале вредности.

Судови су решења и пресуде достављали, у случајевима под а) и б) властодавцима, и рокове за употребу правних средстава рачунали су према дану властодавчевог пријема. С обзиром што је до сада о овом питању речено, овако поступање је правилно и потпуно на закону основано. У колико нам је познато таква пракса судова усвајана је од Апелационог и Касационог суда. Али, како сада изгледа, ту је наступила извесна промена у овом питању.

Г. Драгић Н. Солдатовић касациони судија, у чланку „Отказ пуномоћства“*) заступа супротно гледиште, позивајући се на § 23 зак. о адвокатима. Г. Солдатовић сматра да се у случају под б) за дан предаје има узети дан предаје пуномоћнику и ако је правно средство изјављено од властодавца, онда га одбацити, као неблаговремено поднето. Наш случај под а) такође врло чест, г. Солдатовић није узео у обзир, али консеквентно спроведено његово гледиште под

*) „Правосуђе“ бр. 1.

б) иде на то да се у случају под а) решење или пресуда имају залепити на врата пуномоћнику и од тада рачунати рок за правна средства. Очито се види да гледиште, нашег познатог правника, у овом случају, не може бити усвојено. Разлози зато већ су изнети напред, а томе би се могло додати још и ово:

а) Када адвокат одбије пријем решења или пресуде или прими али их врати суду, — све са изјавом да он није више пуномоћник свога властодавца, ми тада нисмо на чисто са тим, да ли је он отказао пуномоћство властодавцу, или је властодавац од њега пуномоћство опозвао. Ако је случај опозивања пуномоћства, о њему § 23 З. о адв., не говори ништа, те се на њега не може ни применити.

б) Када се узме, а тако се мора узети, да је властодавац тај, који се има користити правом продужења пуномоћства, онда се јасно види, да је се он, изјављујући правно средство, тацитно, тога свог права одрекао. А ко има неко право стоји му на вољу употребити га или не — § 23 грађ. зак.

в) Када се зна да се пуномоћије од адвоката продужује, и после одказа, само изузетно, уколико треба да се властодавац заштити од штетних правних последица; а када тај изузетан случај треба да наступи, то зависи од субјективног схватања властодавца и пуномоћника, и када властодавац изјављује правни лек, значи да он не налази да постоји стање у коме би се могао применити § 23 Зак. о адвокатима.

г) Када адвокат извештава суд да он није више пуномоћник свога властодавца, он тиме констатује само једну чињеницу, која је суду била непозната. Никако се не може узети, да он тиме врши отказ пуномоћства и да рок од 30 дана има тећи од дана када та констатација буде достављена властодавцу. Он је могао отказ извршити пре тога, директно, своје властодавцу, те од тада рок овај имао би и да тече. То све под предпоставком да овом продужењу, у опште, има места, и да се властодавац овим својим правом жели да користи. Међутим дан саопштења отказа властодавцу, познат је само странкама, а не и суду. У осталом, суда се то и не тиче, те ће се он увек задовољавати изјавом странака, које су овим заинтересоване.

Верујемо потпуно у добронамерност поруке, коју г. Солдадовић у свом чланку упућује адвокатима и судовима (свакако нижим), у реченици: „Тек главно је, овако како су адвокати и судови од сада радили, више не могу радити.“ Али и поред свег поштовања према уваженом писцу, његова порука остаће без икаквог дејства. Јер ако тако схватање има писац чланка и III. одељење К. Суда, то ипак не значи да је ово питање, у јуриспруденцији, дефинитивно решено.

Наше излагање завршујемо са констатацијом да ће § 23

зак. о адвокатима доћи до примене само на овај начин: Кад адвокат откаже пуномоћство, властодавац, примајући овај отказ има да стави до знања адвокату да он хоће да му овај хитне послове, свршава још за 30 дана од тога отказа. Ако адвокат то не учини, онда, по оцени питања да ли има места продужењу, пошто се то продужење допушта само за послове које треба заштитити од штетних правних последица, дакле, изузетно, — одговорати за накнаду штете. Предузме ли ма какву радњу по овим пословима властодавац, значи да је он сам предузео вођење послова, и тиме се, прећутно одрекао свога права из поменутог законског прописа. Ма какво решење, супротно овоме, водило би томе, да се суд, ex officio стара о правима трећих лица, у овом случају, о праву властодавца, што се противи основним принципима прив. права.

Витор Крстић, адвокат

ПАБИРЦИ ИЗ ЗАКОНА О ТАПИЈАМА

Трећа алинеја § 17. закона о тапијама гласи: „ако суд нађе да приговори немају никаквог значаја за право својине, које се убаштињењем има утврдити, он их неће узимати у обзир, већ ће потврдити тапију, а приговорача известити да је тапија потврђена.”

Поменути параграф ништа не каже на који ће се начин приговорач известити, чији приговор нема никаквог значаја за право својине. По грађанском судском поступку § 358 који важи за предратну Србију странке, у спору, обавештавају се наредбом, решењем и пресудом. Убаштињење односно издавање тапија, несумњиво, није редован поступак, није спор. Напротив, закон о издавању тапија, новина за нас из предратне Србије, неспоран је поступак, има за циљ да сопственици дођу што пре до доказа о власништву непокретности односно до тапије. Али, из оваквог поступка може постати и редован поступак, јер § 18 поменутог закона вели: „ако суд утврди да је за исту непокретност или један њен део већ раније издата тапија другом лицу, он ће каснијег молиоца одбити од тражења и упутити на парницу” поред овога разлога, упућивање на парницу може бити и са других разлога.

Када је циљ закона о тапијама, да се што пре дође до тапије и када се приговори без значаја за право својине не узимају у обзир, онда се приговорач таквих приговора има обавестити на најбржи начин и начин који неће одуговлачити потврду тапије. А то значи потврда тапије код

таквог безначајног приговора је дискрециона власт судије, његова извршна одлука против које нема места рекурсу. Према томе, извештај приговарача са безначајним приговорима не може бити ни решење ни пресуда против којих се може употребити право рекурса а још мање наредба. Форма тога судског извештаја којим се такав приговарач извештава може једино бити у писму или такозваној „обавијести“, која носи штамбиљ суда са бројем и датумом и кратким извешћем да су приговори без значаја, друга форма извештаја била би противна духу закона о тапијама.

* * *

И закон о тапијама од 1929 г. као и исти закон од 1931. године нагнао је многе који немају тапије од свога имања да их траже односно да се баштине. Међу оваквим има и таквих који немају писмених или у опште никаквих доказа о сопствености имања које држе а на које хоће да се убаштине. Има их таквих који су имали тапије о сопствености па их изгубили и пошто су изгубљене тапије огласили за уништене и прибавили потребне податке, тражили су поново убаштињење; али су наилазили на једну тешкоћу код суда: тражен им је доказ по ком су основу дошли до имања које држе и ако су подносили доказ, да имање, у питању, имају у државини са својим правним претходницима у смислу § 929 грађ. закона преко 30 година. И дешавало се, да се овај захтев није могао доказати што ће се и у будуће дешавати. Захтев који ће омести многе да дођу до тапије и ако имају све услове које закон тражи да се путем државине дође до тапије.

Државина законита: правична и савесна уз прописан број година, чини држаоца власником држећег имања. Држалац овакве државине није дужан да доказује и основ по коме има овакву државину. Ко тврди противне чињенице, тај нека их и доказује. Тако је у редовном поступку. При убаштињењу у толико пре. Закон о тапијама хоће убаштињење што пре и зато је прописао нарочити поступак, брз и лак. Један од таквих прописа је § 6, којим се позивају сва лица која мисле да су издавањем тапије повређена у својим правима, да у року од 10 дана, рачунајући од дана када је проглас истакнут на оштинској судници односно на згради суда, поднесу своје приговоре, суду надлежном. Ко неће да се користи овим правом, тај и нека сноси последице. Зашто тражити од држаоца и доказ по ком је основу дошао до имања које држи, када нико не протествује? Зашто стварати тешкоће и одуговлачења, када их неће закон о тапијама?

Да закључемо: суд не треба да тражи од држаоца имања који је поднео доказе да имање на које хоће да се убаштини држи у државини преко 30 година са својим правним претходницима и доказ по ком је основу дошао до тог имања

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

Д. Станковић, судија

ОДГОВОРНОСТ ДЕЦЕ И МЛАЂИХ МАЛОЛЕТНИКА ПО КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ

Схватајући успешно решење питања криминалитета малолетника као неопходан услов за бољу будућност друштва, наш је законодавац, по примеру законодаваца напредних држава, у новом, реформисаном кривичном законодавству, напустио према лицима која нису навршила седамнајест година живота, штетне репресивне казне и, у место њих, прописао васпитне и поправне мере. Те су мере, према циљу коме се тежи, разне, а критериј за њихову примену је, у првом реду, индивидуалност малолетних злочинаца и преступника.

Дошло се до закључка, да је најглавнији чинилац, који утиче на малолетнички криминалитет, рђаво васпитање. Енглеска и Америка су прве прибегле, у борби са злочиним малолетника, васпитању и поправљању. Примењене методе дале су позитивне резултате. Што је број завода за васпитање постајао већи, то је криминалитет све више опадао. Примеру ових држава приступиле су и остале, па и наша.

Тако су деца и млађи малолетници постали, по нашем законикау, специјална врста извршилаца кривичних дела.

Поред ове новине, заведене у нашем кривичном правосућу, у погледу криминалитета деце и млађих малолетника, постоји још и та, да њихова кривична дела расправљају нарочити органи редовних судова: старатељски суд (§ 26 кривичног законика) и судија за млађе малолетнике (§ 436. кривичног судског поступка) и то по специјално прописаном поступку, коме је основни циљ избегавање свега онога, што би штетно утицало на душевни живот малолетних криваца и на њихову будућност.

У погледу кривичне одговорности наш је законодавац поделио малолетнике у три групе. Они су: „деца“ — лица, која нису навршила четрнајест година живота; „млађи малолетници“ — лица, која имају пуних четрнајест, али нису навршила седамнајест година живота и „старији малолетници“ — лица, која имају пуних седамнајест, али нису навршила двадесет и једну годину живота — § 14. кривичног законика.

Основ за изложену поделу малолетних лица лежи у моћи разумевања тежине кривичног дела и последица, којима се извршилац, вршењем кривичног дела, излаже.

У нашем излагању говорићемо само о одговорности деце и млађих малолетника и санкцијама противу њиховог криминалитета, пошто они, као што је горе речено, сачињавају нарочиту врсту криваца. Што се тиче старијих малолетника, са њима се, у погледу одговорности за кривична дела која учине, поступа као и са пунолетним лицима, само што се увек много блаже казне од ових и не осуђују на губитак часних права, што је сасвим разумљиво, јер се она стичу са навршеном двадесет и једном годином живота, а они још нису у томе добу.

Прву групу малолетника — децу, наш кривични законик сматра казнено неурачунљивим. Доба старости до четрнајест година јесте доба апсолутне кривичне неодговорности. Кривци, у том добу, не могу се ни гонити ни казнити када учине дело због којег кривични закон прописује казну. Они се, ако су добра деца, предају родитељима или старатељима или школској власти, да их они казне и да се о њима старају и над њима воде надзор. Али, ако су напуштени или морално покварени, предају се заводу за васпитање или подесној породици, где остају док се не поправе, а најдуже до навршене седамнајесте године живота. Ово принудно васпитање наређује старатељски суд (§ 26. кривичног законика).

Из наведене одредбе § 26. кривичног законика, која говори о одговорности деце за дела због којих кривични закон прописује казну и која, у исто време, садржи и поступак по кривичним делима које деца учине, излази, да одлуку по њиховим кривичним делима доноси увек старатељски суд. Одлука може гласити: 1) да се дете преда родитељима, старатељима или школској власти, да га они казне по њиховој слободној оцени; или 2) да се дете, ако је напуштено или морално покварено преда заводу за васпитање или подесној породици, где ће остати док не буде поправљено, али најдуже до навршене седамнајесте године живота.

При оцени моралног стања детета, које је извршило извесно кривично дело, сама природа ствари не допушта, да се напуштено и морално покварено претпоставе — већ се, до закључка о томе, мора доћи само после свестраног и савесног испитивања личности детета и свих околности које су имале утицаја на извршење његовог кривичног дела. Тек ако старатељски суд оваквим испитивањем дође до закључка, да је дете напуштено или морално покварено, може наредити предају заводу за васпитање или подесној породици. У сваком другом случају предаће дете родитељу, старатељу или школској власти ради кажњавања.

Функцију старатељског суда, у смислу § 26. кривичног законика, врше данас, до завођења посебног суда (§ 1. за-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

кона о уређењу редовних судова) старатељске судије редовних судова.

Наш судски кривични поступак није предвидео шта ће се чинити у оним случајевима, када извршилац кривичног дела — дете изађе из доба детињства, пре него што буде донета одлука по његовом делу и постане млађи малолетник. Ову законску празнину попунио је, потпуно правилно, Касациони Суд у Београду, поводом једнога ранијег сукоба између судије за млађе малолетнике и старатељског судије на тај начин, што је такве случајеве расправио по аналогiji става 4. § 348. кривичног судског поступка, по коме се поступак противу млађег малолетника, ако је пре покренутог или довршеног поступка навршио седамнајест година живота, продужава пред редовним судом, који према њему, за дела која је учинио као млађи малолетник, примењује мере одређене за млађе малолетнике, изузевши васпитања.

Тако ће, дакле, и одлуку по кривичном делу, које је учинило дете, ако оно пре започетог или довршеног испитивања у смислу § 26. крив. зак. изађе из детињства и постане млађи малолетник, донети судија за млађе малолетнике и то онакву какву предвиђа горњи законски пропис.

Док су деца кривично неодговорна, по претпоставци, да код њих постоји апсолутна неподобност за урачунљивост, дотле су млађи малолетници одговорни за кривична дела која учине, али само онда, кад се утврди да су, према својој умној развијености, могли схватити природу и значај своје радње, која се појављује као кривично дело и према томе схватању радити. Само схватање природе и значаја недозвољене радње није дакле довољно, већ се тражи и рад по таквом схватању. Ово због тога, што малолетна лица могу имати свести о недозвољености своје радње, али немати и довољно отпорне снаге да се од ње уздрже. За то се за њихову урачунљивост, која је услов за примену прописаних мера према њима, и тражи, поред схватања природе и значаја дела, још и рад по таквом схватању (свест и воља).

Та подобност за урачунљивост код млађих малолетника, која је битни услов за њихову одговорност због кривичног дела које учине, мора, као фактичко питање, бити извиђена и утврђена у сваком поједином случају, према њиховом узрасту, умној развијености и држању према извршеном делу.

Прописи кривичног законика, који се односе на одговорност млађих малолетника за кривична дела, ови су:

1.) Пропис § 27., по коме се немогу казнити млађи малолетници, ако нису могли схватити природу и значај свога дела и по томе схватању да раде. Са таквим се малолетницима поступа као и са децом. Они се предају родитељима или старатељима или лицима која се о њима старају (н. пр.

школској власти, послодавцу), да их они казне и над њима воде надзор. Тек, ако су такви, неурачунљиви малолетници, напуштени или покварени, предају се заводу за васпитање или подесној породици, где остају док не буду поправљени, али најмање годину дана, а најдаље до навршене двадесет прве године живота.

Према томе наш кривични законик дели млађе малолетнике, који немају подобност за урачунљивост, у две групе: прву групу сачињавају млађи малолетници који су случајни кривци, а другу који су напуштени и морално покварени, тако, да се, у таквом њиховом стању, налази и узрок извршења самог кривичног дела. Противу криминалитета ових млађих малолетника, који су радили не схватајући природу и значај свога дела, законодавац је, дакле, прописао исте мере, које су прописане и за децу, само са том разликом, што је за њих одредио и најкраће време, у коме морају остати на васпитању, било у заводу било у подесној породици.

2). Пропис §. 28. кривичног законика, у коме је изложено, како ће се поступити са оним млађим малолетницима, који су толико зрели, да су могли схватити природу и значај свога дела и по томе схватању радити, код којих, дакле, постоји подобност за урачунљивост. Противу њих су прописане мере: укор, отпуштање на прокушавање, упућивање у завод за васпитање и упућивање у завод за поправљање.

И ове млађе малолетнике, који имају подобност за урачунљивост, законодавац је поделио у две групе: 1) оне, за које су довољне блаже мере, као укор и отпуштање на прокушавање и 2) оне, којима је потребно васпитање или поправљање.

Која ће се од мера, предвиђених у §. 28. кривичног закона, применити према млађем малолетнику, зависи од три фактора: 1) тежине извршеног кривичног дела, 2) одсуства контроле и позитивних утицаја услед чега млађи малолетник постаје напуштен, и 3) моралног стања млађег малолетника.

Тако: укор ће се изрећи, ако је кривично дело незнатније природе и ако је потекло из очевидне непромишљености или лакомислености, а отпуштање на прокушавање до једне године дана изриче се, ако је кривично дело потекло из непромишљености или лакомислености, а теже је природе.

Ове две мере примењују се, дакле, према млађим малолетницима, који врше, било лакша било тежа кривична дела, али не из напуштености или моралне покварености већ из непромишљености или лакомислености. То су мере према првој групи млађих малолетника, подобних за урачунљивост, дакле према онима, за чије поправљање нису потребне теже репресивне мере.

www.unijb.rs

Другу групу оваквих млађих малолетника чине они, који су напуштени или морално покварени. Према њима се изричу мере упућивања у завод за васпитање или поправљање. У завод за васпитање биће упућен млађи малолетник, када се узрок извршења кривичног дела налази у његовој напуштености. Која ће мера бити примењена према оним млађим малолетницима, који из покварености врше кривична дела, зависи од степена таквог њиховог моралног стања. Ако су покварени толико, да не могу бити примљени у завод за васпитање, јер васпитање, по оцени судије, деће имати на њих утицаја, онда се упућују у завод за поправљање. Последнице ових мера разликују се, између осталог, по дужини трајања. У заводу за васпитање млађи малолетник остаје док се не поправи, али најмање годину дана, а најдуже до навршене двадесет и једне године живота, а у заводу за поправљање док се не поправи, али најмање три а најдуже десет година. За коју од изложених мера постоје услови и која ће, према конкретном случају, бити најефикаснија у погледу циља коме се тежи, има да оцени судија за млађе малолетнике, имајући при томе, као што је напред наведено, у виду тежину дела и морално стање малолетника, као и све чињенице, које су биле од утицаја на извршење његовог кривичног дела, а нарочито побуду, која га је на извршење руководила.

Пада у очи неодређеност законодавчева на ономе месту, на коме — говорећи у §. 28. кривичног закона о мерама противу млађих малолетника — помиње тежину дела. Не види се довољно, шта се има разумети под „лакшим“ а шта под „тежим“ кривичним делом. Ми мислимо, да је ово питање фактичке природе. Као такво подлежи слободној оцени судије за млађе малолетнике. Критериј за разликовање „лакших“ и „тежих“ кривичних дела не треба тражити у њиховој подели на злочине и преступе, већ у опасности по друштво, коју је извршилац, вршењем кривичног дела, манифестовао. Пример је за лакше и теже дело, по нашем схватању, овај: Млађи малолетник пролази поред затворене и закључане радње, у којој види слаткише. Полакоми се и разбије прозор на вратима, па помоћу отвора, створеног на тај начин, уђе у радњу и из ње узме неколико бонбона и чоколада. Он оваквом радњом и ако она сачињава злочину крађу, ипак врши лакше кривично дело, него што би, на пример, вршио, када би, из отворене радње пушкара украо револвер, чиме би вршио преступну крађу, а ту своју крађу мотивисао тиме, да убије оца, за то што га склања, а по неки пут и казни, што се дружи са рђавим дечацима. У првом би случају, према нашех мишљењу, могла бити примењена према млађем малолетнику и мера укора, а у другом васпитање, па и поправљање.

Изузетак од правила, да се према млађим малолетницима, у место казне, примењују поправне мере и васпитне мере, чини случај предвиђен у последњем ставу §. 28. кривичног закона. Он се односи на млађе малолетнике, подобне за урачунљивост, који су, после навршене петнајесте године живота, у заводу за васпитање или поправљање, или ван завода, извршили кривично дело злочине природе. Такви се млађи малолетници казне по пропису §. 30. кривичног закона, који се редовно примењује према старијим малолетницима. За преступна и друга кривична дела овакав млађи малолетник кажњава се само дисциплински.

Да би се избегли штетни утицаји мера изречених противу млађих малолетника и саме казне у смислу последњег става §. 28., у погледу њиховог будућег живота и развића, прописано је у §. 29. крив. зак., да те санкције не производе према млађем малолетнику никакве друге правне последице и да се он, и поред њих, сматра непорочним.

После ових излагања потребно је бацити један кратак поглед на дејство сваке од поправних мера, предвиђених према млађим малолетницима по нашем кривичном законнику.

1.) Да ли ће укор, као мера за поправку млађих малолетника, имати оно дејство које је се њиме хтело постићи, зависи од честољубља онога коме је упућен. Код малолетника са развијеним осећањем части укор ће бити несумњиво ефикасан. Али таквих случајева биће извесно мало, те ће и сам укор бити мало значајна мера. Он ће имати у многоме само значај опростаја, уз савет да се не чини оно због чега је до њега дошло.

2.) Друкче већ стоји ствар са васпитном мером отпуштања на прокушавање. Она носи обележје условне осуде (§. 65. крив. зак.).

Судија за млађе малолетнике, који је изрекао ову меру, има дужност старања о њеном извршењу.

Он непосредно и помоћу поузданих мушких и женских лица, која се баве васпитањем младости и неговањем сирочади, утиче на малолетника, отпуштеног на прокушавање, саветом и старањем око подесног запослења и честитог живота. Лице, коме је поверена брига и старање око малолетника, дужно је обавештавати судију о његовом животу и владању. (§. 440. крив. суд. поступка).

Ако би се млађи малолетник, у времену трајања прокушавања, огрешио противу надзора и старања, наређеног од стране судије за млађе малолетнике, или би се одао пијанчењу или скитњи, или би показао знаке неваљалства, судија за млађе малолетнике овлашћен је, по § 449. кривичног судског поступка, да противу њега донесе неку од наредба, изложених у овоме законском пропису од 1—5. Ово нарав-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

но под претпоставком, да у интересу моралног и душевног развитка малолетниковог нису потребне строжије мере. Те наредбе могу бити донете појединце или и више заједно. Могу бити и понављане све док малолетник не напуни двадесет и једну годину живота.

Када истече време, које је било одређено за прокушавање, било уз примену мера из §. 449. од 2—5. било без ових, поступак се према млађем малолетнику обуставља (§. 450. кривичног суд. поступка).

Овде ваља напоменути и то, да је судија за млађе малолетнике овлашћен, у случају потребе, применити према млађем малолетнику и строжије мере, док траје прокушавање. Које су то мере, у поступку није речено. Ми мислимо да су оне из §. 28. кривичног законика: васпитање и поправљање.

Изложене одредбе, које говоре о прокушавању, показују, да би добро организован надзор над животом и владањем отпушеног на прокушавање млађег малолетника, извесно пружио позитивне резултате. Само то претпоставља интересовање грађана судбином малолетних злочинаца и преступника, из чијег би се реда узимали поузданици, који би по упутствима судије за млађе малолетнике, водили над малолетницима, отпуштеним на прокушавање, непрекидан надзор и старање. Иначе, такав надзор и старање, ако буду поверени њиховим родитељима или законским заступницима, под чијим се надзором они већ извршили кривично дело, пружиће веома сумњиве резултате.

3.) и 4.) Што се тиче васпитања и поправљања о томе је до сада дато доста судова. Новоусвојена идеја борбе са злочиним путем васпитања пружиће резултате само у томе случају, ако се у што краћем времену приступи подизању довољног броја завода за васпитање и поправљање, којих сада у нашој земљи има врло мало.

Станко Трифуновић, докторанд права

ПРАВО ПРЕСТАВЉАЊА

— iure proprio et iure alieno —

Проблем права претстављања своди се на борбу двају супротних теза заснованих на два правна принципа: *iure proprio* и *iure alieno*. По првој тези, базираној на првом принципу, право претстављања треба схватити као начело о регулисању учествовања у подели наследног права, као правило о формирању наследних квота. По другој тези, базираној на принципу *iure alieno*, право претстављања треба схватити као начело о замени претка, као ступање наследника у положај претка. Ова друга теза има две теорије: По једној од тих теорија репрезентант заузима потпуно место свога претка, ступа у сва његова права. Тако, по овој теорији, унука од пређе умрлог сина — ступајући у право свога оца, појављује се у својству мушког наследника. Аутори, који бране ову теорију, стоје на гледишту да унука, од умрлог сина, у конкурсу са тетком, ову искључује из наслеђа, а у конкурсу са стрицем дели дедову заоставштину. По другој теорији репрезентант само ступа у степен средства према *descensus* у на место свога претка а и даље задржава природна својства.

Право претстављања дошло је да регулише једно стање створено умножавањем једне породице и гранањем потомства једног умрлог лица. Ако умрлог наслеђују синови или кћери, онда ово стање и не изискује потребу институције права претстављања, пошто они као крвни сродници истог степена сроства, деле заоставштину *descensus*-а *in capita*, на једнаке делове по своме сопственом праву. Али ако на наслеђе долазе синови или кћери са унучадима или праунучадима или другим побочним сродницима, питање поделе наследства постаје теже јер се не усваја и ту деоба *in capita*. Тако се онда, поред чисто правног, појављује и једно техничко питање, којим се има да одреди количина наследних квота.

Да би истакнуто техничко питање дошло до примене тј. да би се могла одредити наследна квота, истиче се једно претходно, чисто правно питање: да ли и који од претендента на наслеђе треба да наследе; треба, дакле, претходно решити који ће бити наследници. О синовима и кћерима не може бити спора да они долазе на наслеђе по своме праву као непосредни крвни сродници оставиоचेви. За унуке, праунуке и друге побочне сроднике не изгледа тако јасно јер

они нису непосредни крвни сродници *decuius-a*. Појавило се питање: да ли и ови сродници наслеђују по своје праву или по праву свога претка који је непосредни крвни сродник оставиоца? Ту су се научници разишли.

Грађански закон усвојио је гледиште да је основ интестатском наслеђивању крвно сродство. Ово јасно изилази из § 394 и 5. Закон је, дакле позвао на наслеђе лица што су ова крвни сродници *defunctus*-у. Бити наследник значи имати једно субјективно право, коме је база крвно сродство са оставиоцем. И када је син позват на наслеђе што је крвни сродник оцу, исто је тако и унук позван што је крвни сродник деди, а не што је син синовљев (син сина оставитеља), — дакле, нешто посредно. Међу сродницима постоји само разлика у степену сродства, који утиче на право приоритета у наслеђу, а не и на наслеђе уопште. Да ли је неко ближи или даљи сродник не утиче на то: да ли он има право на наслеђе или нема, већ на то: да ли ће пре или после неког доћи на наслеђе. То јасно излази и из Закона који позива на наслеђе све крвне сроднике до 6 колена материне лозе по томе што су они сродници. Ако би се усвојила противна теза да унуци не долазе на наслеђе по своје праву, због везе са оставиоцем, него по праву оца, значило би да се он и не позива на наслеђе што је сродник умрлом него што је његов отац био овоме сродник; то би једноставно, значило сродство као основ интестатском наследном праву.

Од овога двога може бити једно тачно: 1) или је код интестатског наслеђивања основ сродство — дакле самим тим што је неко крвни сродник умрлом, он се позива на наслеђе по свом сопственом праву; 2) или је основ интестатском наслеђивању филијација, — факат да је неко умрлом син или кћи и онда су само ови позвати по своје сопственом праву и сви остали по праву претка.

Стати на гледиште да је основ наслеђивању филијација био би бесмислен поред чисте и јасне законске одредбе да је тај основ крвно сродство, и факта наслеђивања побочних сродника без посредовања синова и кћери. Сви, дакле, сродници, долазе на наслеђе по своје сопственом праву на основу крвне везе са оставиоцем.

За ову тезу постоји још један јак правни разлог: Ако претпоставимо да унук долази на наслеђе по очевом праву — праву сина *decuius*-овог, онда се долази до следећих нелогичности: Тврди се да унук ступа у права свога оца, пређе умрлог дедовог сина, тј. да је примио наслеђе — право које је припадало његовом оцу *decuius*-овом сину. Међутим да једно лице стекне наследно право треба да егзистира, треба да је правни субјект у моменту отварања наслеђа, треба да је жив у моменту смрти оставиоца. Зато, пређе умрли син

оставиоца, отац заосталог унука, није стекао право на наслеђе јер је умро пре декујуса. Сада је питање: од куда се право унука на наслеђе може изводити из права његовог претка — оца, када овај ово право није ни имао. Ако би он своје право изводио из права свога претка, он га неби могао ни добити, јер његов предак — немајући ни сам право на спорно имање, није га могао ни на свога сина пренети.

Можемо навести још један разлог: По противној тези унук наслеђује по праву свога оца — сина *decuius*-овог; праунук, опет, по праву свога оца — унука *decuius*-овог. Очевидно је да има у овоме нелогичности; да у првом случају унук није могао доћи на наслеђе дедине заоставштине по своме сопственом праву, — није имао право да наследи деду непосредно. У другом, пак случају: праунук је, унуков син, наследио деду по праву свога оца, унука оставитељевог. Нелогично је становиште ове тезе да жив унук нема непосредно право на наслеђе а као мртав има и да га преноси на сина.

Lacantinerie, такође, стоји на гледишту да се репрезентант не сматра за следбеника (*avant cause*) онога кога представља; он не мора према њему бити ни достојан ни способан да га наследи, нити га мора наследити. Дакле, репрезентант није наследник *iure alieno* већ *iure proprio* — непосредни наследник

Слично *Lacantinerie*-у схватају репрезентацију *Kreist* и *Unger* у аустријском праву.

Др. Никола Крстић није јасан са својим гледиштем у овом питању. Он каже: „Кад у потраживању наследства заступају свога оца, сва скупа добијају само оно што би припало њиховом оцу да је у животу. Затим, говорећи о § 399 каже: „тај пропис не утиче на решење начелног питања мисли се на право представљања о коме говори § 399): припада ли или не поменутоме... право на наслеђе? јер је то питање решено у § 396.“ Дакле, Др. Крстић мисли да је § 396 решио питање наслеђа а § 399 питање репрезентације.

Професор Др. Д. Аранђеловић је лепо обрадио и решио проблем репрезентације, третирајући га као једно техничко питање у деоби наслеђа. Да је и код права представљања наслеђивање *iure proprio* навео је разлог да је могућа репрезентација и онда када је у животу онај који се представља. То је случај индигнитета сродника који би имао да наследи и кога замењују — представљају његови потомци у наслеђивању

Теориски разлози професора Др. Аранђеловића поткрепљени су јасним законским одредбама: §§ 394—396 гр. Зак. опште су природе и једини су они значајни за разумевање природе интестатског наследног права. Ови су прописи у општим цртама дефинисали појам интестатског наследног права. § 396 уредио је наследно право и одредио ко долази први

на наслеђе, а сви остали прописи, као специјални, само су у детаљима говорили о наслеђу и подели наследства између оних лица која су већ позвата на наслеђе. Такве је природе и § 399 који говори о праву престављања, јер су унучад и праунучад позвата на наслеђе још § 396, а овим су прописом само у детаљима регулисана њихова наследна права. Право престављања које се појављује у § 399 јесте право које долази после права на наслеђе истакнуто у § 396. Прво се дакле појавило право на наслеђе па тек онда право престављања. Према томе: право престављања није ништа друго до право регулисања — уређивања већ једног стеченог права — права на наслеђе. Право престављања не појављује се никада пре права на наслеђе, јер је без основа и смисла. Да би се појавило право престављања, потребно је да се појавило и утврдило право на наслеђе. Ако неко нема право на наслеђе, он нема права ни на репрезентацију. Свагда се има прво расправити има ли неко право на наслеђе, па тек онда питање његове репрезентације.

Као што се видело, ми заснивамо своју тезу на разлици права на наслеђе од права престављања, прво је чисто правно питање а друго правно техничко, које има основа у римској установи *in stirpes*.

- 1.) Сведоџбама сведока може се допунити почетак писменог доказа само ако су сведоци били присутни закључењу посла.
- 2.) Допунском заклетвом и сведоџбама сведока може се допуњавати само формална страна почетка писмена доказа да буде потпун доказ, а не и садржина. (Одлука К. с. у Београду бр. 9936/1931).

Извод из разлога пресуде прве инстанције

Ад 1.) Али баш да је потпис на том писмену истинит и да су сви сведоци утврдили навод тужилачке стране, њихова сведоџба, по нахођењу суда, не би имала никакве важности. Јер, они нити су били позвани да сведоче (при правдању писмена), нити су сведочили да су били присутни закључењу уговора о коме је реч, те да би њихова сведоџба могла допунити с формалне стране писмено као почетак писменог доказа.

Ад 2.) Најзад, суд налази да баш и кад би било доказано да писмено од 15. октобра 1904 год. потиче од пок. К., оно не би имало правне вредности, нити би представљало какву обвезу пок. К., јер не садржи основ: не види се шта је пок. С. дао пок. К., да би му пок. К. био дужан уступити своје имање. С. противдавање за имање не може се, по нахођењу суда, састојати у кирији тога имања, јер је та кирија од имања својина пок. К. а не пок. С. Отуда баш да је тужилачка страна успела да поднесе уз то писмено као почетак писменог доказа какве допунске доказе, она би тим доказима, по нахођењу суда, могла допуњавати само формалне недостатке писмена од 15. октобра 1904. г. као почетка писменог доказа, т. ј. да се по § 192. Грађ. суд. пост. сматра да је руком пок. К. писано и потписано, али допунски докази не би могли допуњавати материјално правне недостатке у садржини самог почетка писменог доказа, као што је основ обвезе. Доказивање, против и изван садржине исправе без обзира на новчану вредност уговора, која је у њој констатована, није допуштено по § 242. Грађ. суд. пост. ни код потпуно пуноважне исправе која је од стране издавача писана и потписана па, према томе, не може бити допуштено ни код почетка писменог доказа. Допунити се може само формална страна исправе и ништа више.

Пресуду првостепену одобрио је А. с. својом пресудом без икаквог преиначења, а ову К. с.

Д. С. П.

Мишљење опште седнице Касационог суда о томе: да ли се картотеке могу сматрати као врста трговачких књига и која је власт надлежна за њихову потврду.

Господин Министар Правде са писмом својим од новембра 1931. год. бр. 133.324 послао је Касационом Суду препис решења београдског трговачког суда од 14. I. 1931. г. бр. 2338 и од 8 јула 1931. год. бр. 46.470, којима је трговачки суд одбио Англо Чехословачку Банку и Прашку Кредитну Банку од тражења потврде картотеке. Поред ових преписа решења послао је и препис писма Мин. Финансија — одељење пореза — од 27. маја 1931. године бр. 37.498 којим моли Господина Министра Правде да расправи питање потврде и наплате таксе за картотеке.

Достављајући ово тражење Мин. финансија Господин Министар Правде захтевао је од Касационог суда да изволи дати мишљење :

Да ли се картотеке могу сматрати као врста трговачких књига и која је власт надлежна за њихову потврду ?

По овоме акту Господина Министра Правде Касациони суд у данашњој својој седници проучио је ово питање и нашао :

Да је по § 11. трг. зак. и распису Господина Министра Правде од 30. децембра 1897. год. бр. 12.845 за потврду трговачких књига које трговци по закону морају водити надлежан у Београду београдски трговачки суд а у унутрашњости надлежни првостепени, односно окружни Судови. Такса за потврду ових књига наплаћује се по ТБр. 167. таксене тарифе при самој потврди.

Исто тако судови потврђују и остале трговачке књиге које трговци нису дужни водити, кад они те књиге поднесу суду на потврду и плате таксу из ТБр. 167. таксене тарифе.

Такса из ТБр. 167. таксене тарифе наплаћује се за потврду свих осталих књига трговачке природе без обзира јесу ли укоричене или не или се састоје из појединих неушивених листова.

Картотеке су поједини неушивени листови које приватне установе (банке, новчани заводи и т. д.) воде у место трговачких књига. Укупни број картотеке код једне установе које се воде у место једне одређене књиге (Главне књиге), књиге улога и др. које трговци нису дужни водити по закону чине врсту неповезане трг. књиге састављене из појединих неушивених листова.

Па кад је овде у питању потврда картотеке као врсте трговачких књига онда су за потврду картотека које се воде у место трговачких књига надлежни судови који су надлежни за потврду трговачких књига, само текст потврде мора одговарати природи картотека. Такса за њихову потврду

према решењу Мин. Финансија од 26 фебруара 1930. г. бр. 16.028 наплаћиваће се на начин прописан у овоме решењу.

Стога Касациони суд у својој општој седници по предњем захтеву Господина Министра Правде на основу § 16. т. 2. зак. о Устројству Касационог суда даје ово своје мишљење :

Да се укупан број картотека код једне трговачке установе (банака, новчаних завода и др.) које се воде у место појединих трговачких књига, чије вођење за трговце није обавезно, — могу сматрати као врста трговачких књига и да су за потврду тих картотека надлежни судови, који су надлежни за потврду трговачких књига и који имају да наплаћују таксу за потврду на начин прописан у решењу Мин. Финансија од 26. фебруара 1930. год. бр. 16.028.

Из Опште седнице Касационог суда, 18. децембра 1931. г. Бр. 12.823 у Београду.

Саопштио
Тих. Ивановић.

По трговинском уговору, закљученом између Краљевине Југославије и Краљевине Мађарске, мађарски поданици немају и право вођења трговачке радње у Југославији.

Емил М., из Београда и Дарваш Д., поданик мађарски, инжењери, молили су Суд да им региструје ортачку грађевинско-предузимачку радњу, коју ће водити у Београду и приложене огласе о протоколацији потврди.

Уз молбу су поднели решење Занатске коморе у Београду, којим је Комора одбила да им изда одобрење за протоколацију због тога, што је молилац Дарваш мађарски поданик а са разлога, што је на основу прибављених доказа утврђено, да наш трговински уговор са Мађарском не предвиђа раципроцитет у настањивању, већ га чланом 1. Закључног Протокола изрично узима.

Првостепени суд Београдски трговачки нашао је :
Према чл. 1. и 13. трг. уговора са Мађарском, који је озакоњен 25. децембра 1929 г. поданици мађарски уживају код нас у погледу трговања иста права, која и доморотци или поданици највећма повлашћеног народа, те се према молиоцима за оцену права на протоколисање фирме има применити само Закон о радњама а ово с тога, што чл. 1. Закључног Протокола Трг. уговора са Мађарском изузима из општег прописа чл. 1. Уговора једино право настањивања. Како Закон о радњама нигде не тражи као услов за протолисање и настањеност у месту радње, већ, на против, у чл. 8. Закона о радњама предвиђа право оснивања радње и ван места становања, то је разлог коморе, наведен у решењу Бр. 6245/31 г. без правне важности и суд налази да молиоци имају право на протоколисање фирме. Из истог

решења Коморе види се да су молиоци поднели молбу Комори 16. маја 1931 г. и да им је Комора издала решење о одбијању 5. јуна 1931 год. — дакле после рока од петнаест дана, предвиђеног у чл. 5. Закона о радњама, те и са тога разлога молиоци имају право на протоколисање фирме, па како се из поднетог уверења Занатске Коморе Бр. 8879/31 види, да су молиоци поднели сва потребна документа по прописима Закона о радњама, то се поднети оглас о протоколацији има и потврдити. У овом смислу Суд је и донео своје решење од 22-V/ 1931 г. Бр. 43040.

По жалби Занатске коморе Касациони суд примедбама свога II одељења од 14-IX 1931 г. Бр. 9624 поништио је ово решење са следећих разлога :

„Погрешно је налажење суда да поданици Краљевине Мађарске према трговинском уговору, закљученом између Краљевине Југославије и Краљевине Мађарске уживају сва права као и доморотци, односно држављани народа највећма повлашћеног и да имају право настањивања у нашој држави, подразумевајући под овим правом и право вођења радње у месту пребивања или ван овога. Напротив, из чл. 1. тога уговора види се да је држављанима једне уговорне стране признато да могу слободно долазити на територију друге стране и ту закључивати трговачке послове као и уређивати и ликвидирати односе, створене овим пословима а ово право долажења и закључивања послова не садржи у себи и овлашћење за отварање трговачке радње на територији друге стране. Ово показују и речи у Завршном Протоколу трговинског уговора ка члану 1.: „Одредбе члана првог (трговинског уговора) не обухватају право настањивања“; јер одрицање права настањивања има несумњиво значај тај, да се није хтело признати и отварање трговачке радње. У осталом да се је противно хтело, стране уговорнице с погледом на периоду уговора и важност питања, свакако би у уговору то изрично предвиделе.

Тих. М. Ивановић

Да би постојало дело из § 322. крив. зак. а не дело крађе, потребно је, да се из поступака учиниочевих у моменту извршења самога дела јасно види, да се неће имовинска корист.

Окружни суд за округ београдски нашао је, да у радњи оптуженог Будимира, што је једног дана месеца маја 1931 год., видећи отворену кућу приватног учесника Одисеја, ушао кроз прозор па из куће однео један сребрн сат и две машине за бријање а 17 јуна исте године на исти начин узео једну дуванску кутију, један бријач и један ланчић, па све те ствари вратио приватном учеснику, — стоје два дела из § 322. крив зак. а не дело из § 316 тач. 1. истог законика,

како је у предлогу оптужбе представљено. Ово стога, што је за постојање крађе по § 314 поменутог законика потребно да је виновник из користољубиве намере туђе ствари из туђег притежања присвојио, док се, међутим, из начина извршења дела, из предмета безначајне вредности по процени у 191 дин. види, да оптужени, узимајући ове ствари из пуне куће осталих, много скупоценијих предмета, које није дирао, није ове ствари узео у користољубивој намери, већ као млад човек из лакомислености узео је означене предмете за личну употребу. Кад није констатована намера за крађу, онда ни сам начин извршења ових дела — пролажење кроз прозор — не може им дати вид крађе, јер се оптужени брани, да је могао ући кроз низак прозор.

Са ових разлога и с обзиром на §§ 62. и 70. крив. Законика, суд је оптуженог Будимира у смислу § 65. истог законика, пресудом од 5. септембра 1931 г. КЗП 888 казнио са три месеца затвора условно за две године.

По изјављеној ревизији државног тужиоца, Касациони суд нашао је, да је окружни суд погрешно на ова дела применио наређење § 322. крив. зак. Јер, да би се могло узети да ово дело стоји а не крађа потребно је утврдити да оптуженик, одузимајући ове ствари, није имао намеру, да њиховим присвајањем прибави противправну имовинску корист. Да би се утврдило да ове намере нема, потребно је да се из поступка учиниоцевих у моменту извршења самог дела јасно види, да се неће имовинска корист. Такав би поступак био, на пример, остављање новца или друге ствари по вредности равне однетој. Такав пак поступак окружни суд не констатује већ само то, да је оптуженик ствари узео из лакомислености за своју личну употребу а лична употреба не искључује имовинску корист. Према томе, радње оптуженикове, с обзиром на вредност одузетих ствари у 191 дин., садрже све елементе дела из I од. § 320. крив. зак. Дело из тач. 1. § 316. крив. зак. не стоји, јер је један од битних елемената тога дела затворен простор а окружни суд констатује, да стан, из кога су ствари покрадене, није био затворен, већ отворен а само ускакање кроз прозор у отворен стан не сачињава дело из тач. 1. § 316. крив. зак. Како је после извршења ових дела промењен кривични законик у погледу ових дела и сада ова дела долазе под одредбу I одељка § 314. крив. зак., то је Касациони суд према § 2. крив. зак. ценио- који је од ова два закона блажији, па је нашао да је садањи закон блажији, јер и ако су казне по оба дела исте, на дело из § 314. крив. зак. може се применити одредба § 321. истог законика, док се пре измена од 9-X 1931 г. она није могла применити на дело из § 320. истог законика.

Са ових разлога Касациони суд је донео пресуду којом

Проузроковач штете одговоран је за њену накнаду и ако је исту причинио у заблуди, која је констатована кривичном пресудом.

Тужила Христина у тужби и на рочиштима навела је, да је извршном пресудом Великог Војног Суда упућена на грађанску парницу противу туженог Душана, мајора у пензији за накнаду штете — издржавања за убијеног јој сина па поступајући по овој пресуди тужи Душана и моли суд да га осуди на плаћање издржавања њој и ћерки јој Милеви. Тужени Душан одговорио је да није дужан да плаћа накнаду штете, односно издржавања, пошто су га војни судови ослободили казне као невиног.

Крагујевачки првостепени суд пресудом од 11-IV-1930 Бр. 24263 осудио је туженог на плаћање издржавања тужили Христини са следећих разлога :

Пресудом Великог Војног Суда тужила је доказала да је њен син пок. Живко убијен за време рата од стране туженог, чиме је утврђен први услов, потребан за право на накнаду штете на име, да је штета непосредна наследница радње туженог. Уверењима надлежних власти утврђено је да је убијени пок. Живко био једини хранилац тужилин. Самим тим фактом, што је тужени Душан убио сина тужилиног, учинио је радњу, противну објективном праву. То пак, што је тужени ослобођен казне Кривичним Судом за дело убиства на основу § 54. а старог казног закона не ослобођава га одговорности за накнаду штете, проузроковане тужили губитком њеног сина храниоца. По § 297. крив. суд. пост. грађанском судији у овом случају не служи за мерило ослобађајућа пресуда по кривичном делу. По § 801. грађ. зак. од накнаде штете само се ко онда може ослободити, ако докаже, да се штета није његовом кривицом, но случајно — догодила. Исказима пак испитаних сведока није утврђено, да је убијени Живко побегао из јединице и деморалисао војску, према чему до убијеног Живка није било кривице.

Од тражења издржавања за своју ћер суд је тужилу овом пресудом одбио, пошто дужност издржавања сестре од стране брата није нормиран по нашем грађанском закону.

Београдски Апелациони суд одобрио је ову пресуду.

Касациони Суд примедбама свога II/ одељења од 18-IX 1931 г. Бр. 8760 поништио је ову пресуду са следећих разлога :

„Погрешно је Апелациони Суд кад је одобрио пресуду првостепеног суда а није дао правилну и потпуну оцену о одговорности туженог за тужбено тражење. Кад се накнада штете тражи због дела убиства, као кривичног дела, за које је тужени Душан од стране надлежног војног суда суђен и када се из извршне пресуде Великог Војног Суда од 12-III-1920

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

г. Бр. 13536 види, да је тужени Душан за поменуто дело ослобођен као невин, јер је Велики Војни Суд нашао, да је убиство извршено у заблуди, да је син тужиљин, убијени Живко био војни бегунац, те да га је на основу § 54. а казн. зак. ослободио казне као невиног, онда је Апелациони Суд по § 12. старог Крив. суд. пост. био дужан да своју пресуду заснује на овим чињеницама, утврђеним кривичном пресудом, које се у грађанској парници имају узети за потпуно доказане и не морају се понова доказивати. Према томе, кад се из пресуде Великог Војног Суда види, да тужени Душан радњу, која је последица тужбеног тражења, није учинио намерно, већ из заблуде т. ј. из уверења да ту радњу врши по свом праву команданта, онда је и Апелациони суд за оцену одговорности туженог и за штету, био дужан да оцени и да разлоге о томе, да ли и по ком законском пропису постоји одговорност туженог Душана за накнаду штете, признаше из дела, које је у заблуди извршио, без обзира на то, да ли је само дело предвиђено и казнимо по казненом Законику или не.”

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе, већ је у акту од 6-X-1931 г. Бр. 8427 дао следеће противразлоге :

„Аргумент Касационог суда, да је Апелациони суд, приликом доношења своје пресуде Бр. 4447 од 16. маја 1931. год. био дужан да да потпуну оцену о одговорности туженог Душана за тужбено тражење, јер је тужени за дело, из кога штета проистиче, ослобођен као невин извршном пресудом Великог Војног Суда а по § 12. старог крив. суд. пост., оно што је утврђено кривичном пресудом, има се у парници узети, да је потпуно доказано, — не може опстати у овом случају, пошто је и првостепени суд, који је пресуду донео, као и Апелациони суд, који је ту пресуду одобрио, ценио ово питање и одлуку своју засновао на прописима § 297. старог крив. суд. пост. и §§ 800., 801. и 821. грађ. зак.

Факат, да је тужени Душан извршном пресудом надлежног суда ослобођен сваке кривичне одговорности као невин зато, што је био у заблуди, те према томе ово дело ненамерно, дакле неумишљајно извршио — не може бити од решавајуће важности по грађанско питање, које је предмет овога спора а то је накнада штете. И сам Апелациони, као и првостепени суд баш је поступио у духу наређења § 12. старог крив. суд. пост. и узео за доказано оно, што је утврђено кривичном пресудом, т. ј. оне чињенице, које се том пресудом констатују у погледу кривичне одговорности а којом је пресудом приватна тужиља и упућена на грађанску парницу за накнаду штете, овим делом причињене.

Питање кривичне одговорности туженога Душана, које је расправљено пресудом надлажног суда, само по се-

би, као такво, одвојено је од питања накнаде штете, али радња истог, остаје увек као једна стварна чињеница и као таква у апсолутној вези са причињеном штетом и формира засебно питање, које у грађанском спору има да се расправи. Јер, и саме одредбе старог кривичног судског поступка §§-а 296 и 297 на то упућују. По II одељку §-а 296. суд ће упутити оштећеног на грађанску парницу кад би оптужени био оглашен пресудом да није крив а по §-у 297. истог закона, кад оштећени тражи накнаду штете, грађанском судији у овом случају не служи за мерило ослобођавајућа кривична пресуда. Према томе, грађанском суду за мерило има да служе одредбе и прописи грађанског Законика, по коме се овај спор и расправља.

По одредби §-а 800. грађ. зак., онај, ко другоме какву штету учини, онај мора њу и накнадити. То је општи пропис, који у начелу прописује да се свака штета мора накнадити. По смислу §-а 801. овог зак. право на тражење накнаде штете од њеног проузроковача, условљено је његовом кривицом, било злом намером, било небрежењем. *Dolus* или *culpa* (било у кривичном, било у грађанском смислу), може бити од утицаја само на одмеравање величине накнаде, што представља особено питање, које у сваком конкретном случају има да се реши с обзиром на особеност самог тога конкретног случаја. По истом законском пропису, од накнаде причињене штете може се неко само у том случају ослободити, ако докаже, да се штета није његовом кривицом него случајно догодила, а из овога излази, да се само и једино за случај не одговара т. ј. за такве чињенице, које су наступиле независно, не само од људске воље, већ и од људске радње. Према томе овим законским прописом је санкционисано опште правно начело, да за случај нико не одговара (*Casus fortuitus* и *Vis major*).

У овом конкретном случају, који је предмет суђења и расматрања пред Апелационим Судом и који је расправљен пресудама овога и првостепеног суда, о случају не може бити ни речи, пошто је, као што се из аката види, убиство тужиљиног сина било последица радње туженога. То, што је та његова последица произашла из његове радње а која је резултат његовог небрежења или чак и заблуде, не може носити карактер случаја, већ нехата у најширем смислу те речи, (у који улази и заблуда) сачињавајући грађански деликт, јер, да би се могло узети да постоји случај, како то тражи § 801. грађ. зак. морале би бити утврђене и такве чињенице, које су штету проузроковале, које ни у чему нису зависне од туженог Душана и што у овом конкретном случају није ничим утврђено. Па како је, напротив, несумњиво утврђено, да је тужени био проузроковач штете, без обзира то, што је исту у заблуди учинио, то је он за исту и од-

говоран у смислу наређења §§-а 800., 801. и 821. грађ. зак., у толико пре, кад се по §-у 810. грађ. зак. може и за туђа дела одговарати, ако се само стекну услови, који се по томе законском пропису траже.

Према свему изложеном, Апелациони суд сматра, да тужени Душан, и ако је извршном пресудом надлежног суда оглашен невиним, односно ослобођен казне као некрив услед заблуде, у којој се налазио, кад је делао, ипак је он дужан одговарати за штету, коју је својом радњом причинио по духу и смислу одредаба грађанског законика, јер је она у ствари потекла из његовог небрежења, дакле ипак његовом кривицом. За овакво гледиште говори и § 10. грађ. зак. у вези §-а 8. истог законика, који за овакве случајеве изрично прописује, да судска одлука мора бити таква, која се са основима здравог разума и природне правике слаже.”

Касациони Суд у својој општој седници усвојио је ове противразлоге и поменути пресуду Апелационог Суда оснажио.

Одлука од 14-X-1931. г. Бр. 11.244.

Тих. Ивановић

Један неправилно решени сукоб надлежности судова.

Духовни суд архиеп. београдске умолио је паланачки првостепени суд, да овај испита сведоке по брачном спору Милана и жене му Наталије.

Овај је предмет као несвршен у паланачком суду затекао закон о установљењу среских и окружних судова, те је, будући, да је паланачки првостепени суд тим законом укинут и у Паланци установљен срески суд, Срески Суд у Паланци овај предмет упутио окружном суду у Смедерево, да по молби и решењу духовног суда поступи, што сматра да је за ову радњу надлежан окружни суд.

Смедеревски Окружни Суд пак вратио је предмет Среском суду у Паланци да овај испита сведоке.

Срески Суд у Паланци вратио је предмет окружном суду са образложењем да је за испит сведока надлежан Окружни Суд, пошто је ово предмет који је спадао у надлежност првостепеног суда као зборног, да законом о установљењу среских и окружних судова није ова радња прешла у надлежност среских судова, према чему је ова радња у надлежности Окр. Суда.

Окружни Суд је понова вратио предмет среском суду упућујући га да се обрати Касационом Суду и затражи решење о надлежности у см. 2. одељ. § 8. зак. о устр. Касац. Суда поткрепљујући своје гледиште тиме да кад је већ духовни суд као замолни суд затражио правну помоћ, да ту и не може бити сукоба између Паланачког среског суда и окружног суда у Смедереву.

Срески Суд у Паланци обратио је се Касационом суду и затражио решење, у смислу овога гледишта по коме одбија надлежност да испита сведоке по брачном спору наводећи: да овај посао законски није одређен у надлежност среских судова.

Касациони суд је под Бр. 12779 одлучио да је за испит сведока по овоме спору надлежан срески суд у Паланци са образложењем: јер је срески суд у опште надлежан за испит сведока § 5. зак. о установљењу среских и окружних судова, и он је у овом случају умољени суд пошто је се Духовни Суд обратио прво некадањем Паланачком Првостепеном Суду који је доцније претворен у срески суд.

Потпуно неправилно гледиште и решење Касационог Суда. Касациони Суд вели да је у смислу § 5. Зак. о установљењу Среских и Окружних Судова срески суд у опште надлежан за испит сведока. То не стоји! Нигде поменути законски пропис не говори нити ставља испит сведока у надлежност среским судовима.

Овај законски пропис тачно набраја шта све улази у надлежност среских судова, но нигде не стоји да у надлежност ових долази и испит сведока.

Даље, погрешно и неправилно наводи Касациони Суд, да је у овом конкретном случају Срески Суд у Паланци умољени суд јер је се Духовни Суд обратио прво некадањем Паланачком Првостепеном Суду који је доцније претворен у срески суд! Погрешно и неправилно схватање.

Ни паланачки нити икоји други првостепени суд није претворен у срески нити у какав други суд, сви па и паланачки првостепени суд је укинут а установљени су срески и окружни судови, с тим да се предмети укинутих првостепених судова имају разделити између надлежних среских и окружних судова према законом одређенојим надлежностима.

Дакле, потпуно је погрешно Касациони Суд решавајући овај сукоб на напред изложени начин, јер је изнето резонување Касационог Суда у апсолутној супротности са законом, а осим тога овакво мишљење доводи до немогућих резултата. Тако следујући овом мишљењу сви срески судови у које су „претворени“ некадањи првостепени судови, имали би да обаве радње и које стварно не спадају у њихову надлежност јер су те радње требали да сврше првостепени судови који су „претворени“ у среске, а јасно је и не треба доказивати у колико би овакав рад неправилан и незаконски био.

Милан Ж. Цолић, адв.

Да ли има места судској забрани по захтеву самог дужника.

Ово се питање често пута постављало у судској пракси, па с обзиром на то, да су мишљења по истоме врло често подвојена, биће од интереса да се са њим мало ближе упо-

знамо. Пошто грађ. суд. пост., који садржи потребне одредбе о средствима обезбеђења није предвидео и овај случај, то је појмљиво да је и код судова било колебања и размимоилажења, те су неки (Трг. Суд) и овакве забране одобравали, док су их други (варошки и срески суд) одбијали.

Тим поводом приказаћемо, овде, једну одлuku среског суда за град Београд донету по овом спорном питању, па ћемо, после тога, покушати доказати, да је то у истини најправилнија солуција и једина која има солидан зак. основ.

Извесни Ф., иначе државни чиновник тражио је актом да суд одобри забрану на једну трећину његове плате, а за рачун банке Х. која му је обећала зајам па жели да је на тај начин обезбеди. Суд га, међутим, од овог тражења одбие и то са оваквим образложењем :

„По § 381. г. с. п. забрана је судска залога, и то присилна, значи, да њој има места онда, кад дужник неће о року своју обавезу да испуни, па поверилац, на основу судског решења, прибавља себи залогу, без обзира да ли дужник пристаје на то или не. — Међутим, кад сам дужник пристаје да повериоца обезбеди залогом, као што је овде случај, онда отпада интервенција суда, а дужник има пута и начина да повериоца ван суда обезбеди.

Према томе, суд сматра, да забрану којом се ствара принудна залога не може одобрити на захтев дужника, већ само на захтев његовог повериоца, чија је тражбина у опасности према § 399. г. с. п. А да само поверилац, а не и дужник, може забрану тражити, јасно се види из § 398. г. с. п., по коме забрану може „тражити“ поверилац који испуни.... А исто то јасно се види и из прописа §§. 382., 386., 399. г. с. п.”

По жалби потражиоца, Апелациони Суд, решењем Број 6316/31 пом. решење среског суда оснажи.

Они који сматрају, да суд такву забрану треба да одобри, резонују да дужник, као суверени титулар права на своју имовину (овде плату), може овом по своме нахођењу располагати, па и према томе може, ако хоће, на овај начин и у залогу дати. Пропис § 13. грађ. зак., кажу они, налази овде своју пуну примену, пошто не долазе у обзир ни питање јавног поретка ни обзирни благонаравија. И кад такав дужник не само добровољно пристаје, него чак и сам тражи, да му се на његову имовину забрана стави, — онда нема разлога то му не дозволити. Самим актом тражења он признаје своју обавезу, те због тога отпадају како потреба оцене постојања обвезе таквог дужника (§ 377. г. с. п.) тако и питање постојања опасности тражбине (§ 399. г. с. п.).

Други, пак, чије мишљење у целости делимо, сматрају да нема законске могућности да се таква забрана одобри, па овако резонују :

Нико таквом дужнику не спори право, да својом имови-

ном по своме нахођењу располаже. Но то је баш разлог, да му суд у оваком случају одбије своју потпору, јер онде где „воља и наредба човечја замењује закон“, судска интервенција је излишна. Да то још и боље објаснимо.

Право залогe, као што знамо, може се оснивати на уговору, закону и судској одлуци — § 306. грађ. зак. Судска забрана је, нема сумња, једна од тих одлука судских којима се конституише залогa. § 381 г. с. п. о томе јасно говори и ту нема спора. Оваква, дакле посредством суда конституисана, залогa је несумњиво принудна. Принудна по томе, што долази као последица факта, да дужник неће или тренутно не може свога повериоца да измири, па зато сам суд, на тражење таквог повериоца а без икаквог припита дужника својом одлуком ствара залогу у корист повериоца. Да је судска забрана, поред тога што ствара залогу, још једна морална пресија на дужника, доказ је право стараоца по забрани, да узабрањене ствари одузме од дужника и на друго место однесе. С обзиром на овакав принудни карактер судске забране и као залогe и као пресуде, само по себи је јасно, да њој нема места кад је дужник тражи.

А за случај пак, да извесни дужник хоће своме повериоцу, и споразумно са њиме да да неку своју ствар у залогу, онда таква залогa нема онај принудни карактер који је својствен судској забрани, већ је то чист случај уговорне и ван судске залогe. У том случају отпада потреба ма какве интервенције суда, а од споразума између повериоца и дужника зависи, шта ће се и на који начин дати. Случај који потпуно одговара § 844. г. з.

С обзиром на то, да је судска забрана принудна залогa, до које се долази на захтев само повериоца, постаје нам свим јасно и разумљиво, зашто законодавац нигде не спомиње, макар и посредно судску забрану и на захтев дужника. На против као што је и у приказаном решењу наведено, текст односних одредаба грађ. суд. пост. упућује на тумачење, да право тражења забране има само поверилац. Тако § 398. г. с. п. каже :

„Поверитељ . . . може тражити забрану . . .” Затим § 382. г. с. ., из партије „Општих правила обезбеђења”, који регулише ранг заложног права између више поверилаца, не допушта могућност да је забрану тражио неко други осим поверилаца. Речи „њих” и „они” из тога зак. прописа несумњиво се односе само на повериоце.

Осим тога, изгледа да би, специјално у овом конкретном случају (плата), одобрење забране било у директном сукобу са закон. одредбама о залози.

Дужник, тражећи забрану и признајући тако дуг, пристаје истовремено да се узабрањени део плате и исплаћује повериоцу, јер је готов новац предмет залогe. То би, прво,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilib.rs

тешкоће које би неминовно морале у том случају наступити, избацивши пред нас безброј нових и врло спорних питања, — а законодавац, предпостављамо, био је склон да нас тога поштеди, јер би нам иначе и за такав случај дао потребна упутства.

При оцени законске основаности тражења овакве забране, специјално кад се она на плату или пензију тражи могао би, у први мах, створити забуну § 264 зак. о чиновницима. Јер, збиља, тај зак. пропис предвиђа, да се државним службеницима може ставити забрана на $\frac{1}{3}$ припадљивости „и то судским путем или по њиховом пристанку.“ Међутим, та забрана по пристанку није ипак исто што и судска забрана. И ако предвиђене заједно оне су ипак посебне ствари. Прва, судска мора бити обучена у форму односног судског поступка, док другој, по пристанку, то није потребно. Ова забрана по пристанку позната је и из раније под именом административне забране, па пошто до сад није имала изричне зак. могућности за свој опстанак, дошао је овај § 264. да и такву врсту забране изриком санкционише. Према томе и овај евентуални разлог оних који налазе да суд треба овакве забране да одобрава, не би могао доћи у обзир као солидан!

М. Смиљанић.

И ако поверену му ствар није чувао онако како је у уговору предвиђено, чувар неће одговарати за накнаду штете услед пропасти ствари, ако је ову чувао као добар домаћин.

Тужилац Сава представио је Суду: да је на дан 12. октобра 1915. г. приликом бежања испред непријатељске војске, лично предао пок. Периши, своју касу, да исту чува закопану до повратка наше војске и његовог — тужиочевог — повратка, када му је имао исту вратити а да су у каси биле закључане његове ствари, побројане у тужби, у износу 97.170 дин. укупне вредности. По ослобођењу отаџбине тужилац Сава тражио је од Перише да му преда означене ствари али му је Периша изјавио, да је поверену касу из подрума ископао и пренео у вајат, бојећи се влаге и воде у подруму и да су је из вајата непознати лопови украли, разлупали и сву напред означену имовину однели. Зато тужи масу пок. Перише и моли суд да је осуди, да му накнади вредност упропашћених ствари, налазећи да је маса за накнаду ове штете одговорна, без обзира ко је извршио крађу ових ствари, пошто је Периша, противно својој уговорној обвези, да касу чува закопану, ову ископао из подрума и пренео у вајат, где ју је држао закопану и из које је она и украдена. За доказ својих навода приложио је протокол саслушања Перишиног код полицијске власти, из којег се види, да је Периша признао, да је од тужиоца, према њиховом претходном споразуму примио касу са новцима и па-

његова дворишта, куће и осталог имања и кад би нашли, његову би породицу због тога казнили и интернирали.

Из ових навода тужиоцевих јасно се види, да је моменат, у коме је Сава спорну касу предао пок. Периша на чување, био такав, да је ову морао оставити ма где, пошто исту није могао даље носити и да је пок. Периша није примио, каса би сигурно пропала, јер би је непријатељ заробио.

Пок. Периша, примајући на себе обавезу чувања спорне касе без икакве накнаде, у најтежем моменту, кад је непријатељ био при улазу у нашу земљу, показао је своју добру вољу да тужиоцу помогне и касу сачува. Међутим ни из чега се не може закључити да је пок. Периша крив, што је ова каса од њега украдена, јер је решење о кривичном ислеђењу у том смислу донето да до пок. Перише нема никакве кривичне одговорности због нестанка ове касе, па према томе нема ни грађанске одговорности његове по § 12. крив. суд. пост. због овога.

Ако је било бојазни тужиоцеве да спорну касу закопа код себе, ове је бојазни могло бити и код пок. Перише, јер је ноторна ствар, да је непријатељ строго мотрио на свако прикривање и закопавање, бојећи се да се неко оружје не крије и све оне, који крију, најстрожије кажњавао.

У представљеној радњи пок. Перише нема никаквог небрежења а још мање грађанског долуса, што је казао, да ће касу чувати закопану, јер за оцену његове грађанске одговорности за штету, није главно то, што пок. Периша није касу чувао закопану, као што се је обвезао, већ је главно, да ли је он исту брижљиво чувао као добар и савестан домаћин или није, јер свакојако да закопавање касе није једини и искључиви начин савесног чувања. Очеvidно је, да је његово чување било потпуно исправно и савесно. Поред велике опасности, која му је претила од стране непријатеља, ако га ухвате да општинску касу чува и закопава а не предаје је власти, он је ипак из своје велике савесности за брижљиво чување поверене му ствари, ову откопао како би је сачувао од влаге, која се је појавила на месту, где је она била закопана према вештачком увиђају и склонио је на друго суво склонило место, које је било такође скривено. Сам тај мотив, који га је руководио да касу откопа и склони је на суво место, јасно показује његову брижљивост око чувања поверене му ствари.

Факат пак, што је каса ипак са тога скривеног места нестала т. ј. неко украо, не значи да је он за то крив а још мање одговоран и за накнаду штете, кад истрага, вођена по овоме делу ни у колико није утврдила да је он или ма ко од његових укућана у овој краћи учествовао. Ако би неко ствари под кључем примио на чување, могао би за исте одговорати ако је бртва покварена и ствари нестале само онда, ако не

Нема места примени § 242 гр. с. п., с обзиром на § 244 а) ст. II истог закона, за правне послове закључене пре важења овог прописа на територији где је такав правни посао закључен, иако су у то време на тим територијама важили прописи који су дозвољавали употребу сведока без обзира на вредност спора.

I. M., поседник из Ђ., почетком 1930 г. подигао је тужбу, због својине, код П. прв. суда, противу Д. и М., из Ђ., наводећи: да је 1 јуна 1917 год. купио од тужене стране 2 куће са двориштем у вароши Ђ., за 175.000 гроша, односно око 3500 динара, која је вредност у оно време била и сувише велика, с обзиром да је тада златна турска лира имала курс око 30 динара.

О овој купопродаји тада је направљен, по ондашњем обичају, малски уговор, на турском језику, на који су у знак потврде и потписа ставили и своје „мухуре“ — печате — сви продавци, малски и кмет, као и сведоци. За доказ горњег тврђења, поред ове исправе, позвао се и на сведоке, тврдећи да њиховом испиту има места, јер је уговор закључен за време окупације, када је у Ђ. владало Црногорско законодавство, по којему је сведоцима дозвољено доказивати све околности и правне послове, без обзира на вредност спора. Најзад, он је ово имање, као купац, држао од 1917 па све до јуна 1929 год., када му је државина одузета путем пресуде општ. суда. Стога је тражио, да му се пресудом призна право својине на спорном имању.

Тужена страна навела је: да поднети уговор — писмено — не представља никакав доказ ни по ком закону: ни турском, ни црногорском. Јер по чл. 26 Општ. имов. закона властина непокретне ствари стиче се само уговором потврђеним код суда, што овде није случај. За доказ да је спорно имање њена својина, поднела је турску тапију. Испиту сведока нема места, јер се с њима не може побијати јавна исправа, као што је тапија. Тражил је, да се тужилац одбија у свом захтеву.

По завршеном извињању П. прв. суд пресудом својом бр. 9722 од 12.-VI 1930 г. досудио је својину спорног имања тужиоцу са ових разлога:

„Сагласним тврђењем обеју парничних страна и протоколом судског увиђаја бр. 5851 доказано је, да је ово спорно имање до 1917 год. било својина тужених, и да је имање описато у поднетом уговору — сенету — од стране тужиоца једно те исто имање са оним описатим у тапији поднетој од тужене стране.

Поднетим уговором — сенетом — уз тужбу доказано је, да су тужени . . . спорно имање продали тужиоцу

Приговор тужене стране, да поднети уговор не реставља

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката:

1. Ђорђевић Ненад са седиштем канцеларије у Зајечару.
2. Поповић Тодор Др. са седиштем канцеларије у Београду.
3. Богдановић Радослав В. са седиштем канцеларије у Београду.
4. Вајнер Зденко Др. са седиштем канцеларије у Београду.
5. Арсенијевић Александар са седиштем канцеларије у Варварину.

Избрисани из именика адвоката:

1. Вучићевић Михајло, одрекао се.
2. Видаковић Ангелина, због болести.
3. Милошевић Сретен, одрекао се.
4. Заниновић Јосип, због пресељења у другу комору.

Преселио се адвокат:

1. Станковић Милош из Београда у Кладово.

Уписани у именик адв. приправника:

1. Хорват Младен Др. на вежби код адв. Рибара Ивана Др. у Београду.
2. Кара-Пешић Владимир Ж. на вежби код адв. Стојића Миленка Др. у Београду.

Избрисани из именика адв. приправника:

1. Кумануди Станислав, по одјави принципала.
2. Лугомирски Драгослав, због ступања у суд на бесплатну вежбу.
3. Лекић Новица, због ступања у суд на бесплатну вежбу.

преко 200 динара могућа још само за годину дана од дана ступања на снагу одредбе § 242 истог закона, што је овде било до 15 аугуста 1920 год., а тужилац је међутим својом тужбом овај спор засновао тек у јануару 1930 год., онда је суд погрешно узео, да за правни посао у питању закључен за време важности Црногорског грађ. суд. пост. и озивајући се на наређење §§ 88, 91, 106—112 Црногорског грађ. суд. пост., да има места испиту сведока, без обзира на вредност спора, и да се њима доказује, да су уговорачи били присутни склањању уговора о купопродаји и на исти ставили своје мухуре, и на основу истих и приватне исправе (доказује), па тај доказ ценио по прописима §§ 498 и 500 општег имовинског закона (за) Црну Гору и тужилачкој страни досудио право својине на спорно имање, јер том доказу сведоцима нема места.”

Скопљ. апел. суд усвајајући ове примедбе одлуком својом Бр. 593/31. г. поништио је са ових разлога напред нов. пресуду прв. суда, тако да је прв. суд. поново овај спор пресудио, наравно, овога пута, на штету тужиоца. Ову пресуду другу, одобрио је и Апелациони суд.

— II. О овом питању ја сам и раније писао у *Полицији*, св. за мај 1930 год., бр. 9 и 10, стр. 400—404, где сам указао на потребу доношења једне начелне одлуке о томе : да ли има места примени § 242 гр. с. п., *собзиром на § 244 а) од II. гр. с. п.*, за правне послове закључене пре важења овог прописа на територији где је такав правни посао закључен, — специјално на правном подручју новоослобођених и присаједињених крајева, где су раније, до проширења § 242 гр. с. п., *важили закони који су дозвољавали употребу сведока без обзира на вредност спора*. Ово због тога, што сам тамо по овом питању навео две контрадикторне одлуке Касационог суда.

Касациони суд бранећи ово своје гледиште, у одлуци наведеној у мом напред спом. чланку, а побијајући разлоге прв. суда, овако резонује. Разлог пак суда, да наређење § 244 а) гр. с. п. због тога, што је при свом доношењу имао карактер прелазног наређења и зато се односио само на територији Краљевине Србије у оном времену кад је као такво и донето с обзиром на посебне прилике Србије изгубило своју снагу, те није пом. Указом одн. законом о проширењу важности закона Србије, без изричног наређења могло ни добити своју снагу на територији ослобођених крајева, не може опстати, јер наређење ом. прописа чини логичну везу и једну целину у законодавној реформи од 1881 год., те кад је пом. Указом одн. законом проширена важност свих позитивних законских наређења Србије на ове крајеве и без икаквог изузетка, онда се има узети да је њиме обухваћено и ово законско наређење.

Јовица Б. Мијушковић

— судија —

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Уписани у именик адвоката:

1. Ђорђевић Ненад са седиштем канцеларије у Зајечару.
2. Поповић Тодор Др. са седиштем канцеларије у Београду.
3. Богдановић Радослав В. са седиштем канцеларије у Београду.
4. Вајнер Зденко Др. са седиштем канцеларије у Београду.
5. Арсенијевић Александар са седиштем канцеларије у Варварину.

Избрисани из именика адвоката:

1. Вучићевић Михајло, одрекао се.
2. Видаковић Ангелина, због болести.
3. Милошевић Сретен, одрекао се.
4. Заниновић Јосип, због пресељења у другу комору.

Преселио се адвокат:

1. Станковић Милош из Београда у Кладово.

Уписани у именик адв. приправника:

1. Хорват Младен Др. на вежби код адв. Рибара Ивана Др. у Београду.
2. Кара-Пешић Владимир Ж. на вежби код адв. Стојића Миленка Др. у Београду.

Избрисани из именика адв. приправника:

1. Кумануди Станислав, по одјави принципала.
2. Лугомирски Драгослав, због ступања у суд на бесплатну вежбу.
3. Лекић Новица, због ступања у суд на бесплатну вежбу.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ОЦЕНЕ И ПРИКАЗИ

Адвокат Ср. Ђ. Милошевић, судија у пензији: **Законик о судском кривичном поступку са изменама и допунама, одлукама Касационог Суда, коментаром правника и уставним наређењима новог устава.** Лесковац 1932. Цена 50.— линара.

Нови законик о судском кривичном поступку побудио је многе правне-теоретичаре и практичаре — да му поклоне своју пажњу. Објављено је више коментара који сви скупа имају за циљ да широким правничким редовима преставе овај нови законик који се у многоме разликује од ранијих законика, нарочито оног који је важио за Србију.

Коментар г. Милошевића, рађен просто и прегледно, послужиће корисно првенствено правним практичарима. У неколико сличан са коментаром г. Др. Томе Живановића у погледу система и концизности, коментар г. Милошевића разликује се од коментара г. Живановићевог у томе, што је поклатио већу пажњу практичној примени закона, док је г. Живановићев коментар претежно теоријски.

На неколико страна у предговору, писац је изнео своје погледе, кратко и јасно, на начела судског кривичног поступка. Из тих се кратких излагања види дубоко познавање материје коју писац обрађује. Излагања су му стручна, са упутом на односне законске прописе.

Интересантност је овог коментара у томе, што писац у закону подвлачи главно од споредног. Тако се истина не добија оригинални текст закона, који је неподвучен, али је читалац у могућности да одвоји главно од споредног.

Најзад, законик г. Милошевића снабдевен је детаљним регистром којим се укратко објашњава и наводи однсна материја.

Тако ће књига г. Милошевића корисно послужити нарочито правницима практичарима којима је специјално и намењена и којима је и ми препоручујемо.

Др. Видан О. Благојевић, адвокат

Др. Александар Гавела, судија окружног суда у Новом Саду: **Практични руковођ кривичног судског поступка с образцима.** Нови Сад 1931. Цена 50.— дин.

И овај практични Руковођ као и раније наведени г. Милошевићев Законик, обраћа се у главном практичарима. Израз је свестраног и дубоког познавања новог поступка и практичан у толико, што се не бави дугим излагањима ни хипотезама.

На првих тридесет страна писац излаже у концизној форми извиђаје, истрагу, отпузницу, припреме за главни претрес, главни претрес, притвор, истражни затвор, поступак пред судијом појединцем, поступак пред среским судом, из-

јављивање и оправдање правних лекова против пресуда, обустава поступка, поступак против млађих малолетника, судске таксе. Остали део књиге посвећен је образцима код судија појединца, у истрази, за веће окружног суда, код приватних тужби, у поступку млађих малолетника, при извршењу пресуда.

Обрасци, у опште говорећи, имају један одређен задатак: да изједначе судски језик у свима крајевима наше земље, поред упрошћавања новог судског кривичног поступка који тражи много писања. Због честог писања, треба бити кратак и концизан. Ту обрасци могу помоћи. Али с друге стране, обрасци шаблонизирају судију и од тог рутинирања-занатства треба се нарочито чувати. Суђење тражи да се мисли. Образац предлаже шаблон. Ове две ствари помирити, значи наћи идеално решење.

Обрасци г. Др. Гавеле истичу још један пут колико је наш судски језик у разним правним подручјима неизједначен. Док пише о поступку у опште, г. Др. Гавела се не разликује од једног Шумадинца излагањима и закључцима ванредно логичним, на чистом народном језику. Али на обрасцима писац се местимично не може да ослободи од старог куријалног стила и језика. За време Аустрије сматрало је се простачки и невоспитано не рећи суду да је славан, ни судијама да су славни. У нашој слободној држави, где судови нису одвојени од народа и где судије не сачињавају касту за себе, чини ми се да ова реч славан рђаво звучи. Суд је наш народни и њему се имамо обраћати учтиво, називајући га именом који званично носи, а он се званично не зове никад славан. Суду се не ласка, од њега се тражи оно што се мисли да је на закону основано, учтиво али и достојанствено. Такви парничари приличне народном суду као што је наш.

Иначе, обрасцима г. Др. Гавеле не би се имало шта приметити. Рађени у главном према пракси из прека — Војводине — они ће вероватно тамо добро послужити, јер су у исто време и концизни и потпуни. Не можемо да не подвучемо напор г. Др. Гавеле да се одвоји од старе форме и да, у колико се не држи специфичних израза, употребљава народни језик и стил. Али, не можемо да не приметимо да нам изгледа препоручљиво да треба избегавати речи које нам рђаво звуче, као: предведење, субсидијарни, починио, протусловље, казну наступити, приметити, обуставно решење, подастирати (кад нижи суд шаље акта вишем суду онда изгледа и сувише обично рећи: шаљу се акта, већ треба рећи: подастиру се акта...) и т. д.

Све су ове примедбе учињене у најлепшој намери и ни мало не умањују напор и значај рада пишчева. С тога га нашим читаоцима препоручујемо.

Др. Видан О. Благојевић, адвокат

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ИСПРАВКА

У садржају Б р а н и ч а за 1931 год. приложеном уз прош-
ли број Б р а н и ч а, поткрало је се неколико грешака, које
треба исправити и то :

На трећој страни пети ред одоздо поред 152 ставити:
217 и 281.

На трећој страни трећи ред одоздо поред 175 ставити:
и 225.

На петој страни после десетог реда одозго долази:

Четврти Конгрес Југословенских Правника од Др. Видана
О. Благојевића, адв. стр. 483.

На једанајестој страни петнајести ред одоздо треба до-
дати: од Др. Данила Ј. Динића.

На једанајестој страни тринајести ред одоздо треба до-
дати: од Др. Видана О Благојевића, адв.

На једанајестој страни једанајести ред одозго треба до-
дати : од Др. Видана О. Благојевића, адв.

На дванајестој страни четврти ред одозго треба додати:
Др. Вук.

У приказу г. Др. Видана О. Благојевића првог
броја часописа П р а в о с у ђ е објављеном у прошлом броју
Б р а н и ч а, омашком слагача непотпуно је сложена прва
реченица на стр. 65. Она треба да гласи: Ми покретачима то
најискреније желимо, са задовољством констатујући, да је
П р а в о с у ђ е, као искључиво правнички, четврти по реду
часопис у Београду, уз Архив, Бранич и Полицију.

ОГЛАС

У смислу друштвених правила, Управа удружења адво-
катских приправника на територији Апелационог суда у Бео-
граду, основала је берзу рада ради лакшег и солиднијег упо-
слења чланова удружења. Овим је удружење узело на себе
обавезу да адвокатским приправницима нађе намештење а
адвокатским канцеларијама приправнике-чиновнике и да и
једној и другој страни пружи моралну гаранцију за солид-
ност најма.

За повереника у вођењу послова берзе рада, Управа је
изабрала г. Станка **Трифуновића**, секретара удружења, Кнез
Михајлова ул. бр. 19, телефон бр. 21254.

Умољавају се г. г. адвокати, чијим је канцеларијама потребан приправник, као и чланови удружења, да се по словима берзе рада, обраћају поверенику удружења.

Управа удружења адвокатских приправника на територији Апелационог суда у Београду позива у чланство све своје поштоване колеге.

Нашем је удружењу задатак :

I. Заштита интереса адв. приправника, због чега ће се радити:

1) да се чува и уздиже углед чланова удружења, који одговара њиховом образовању, социјалном положају и јавној функцији;

2) да се поправи садашњи легални статус адв. приправника у смислу тачке прве;

3) да се помоћу берзе рада омогући лакше и солидније запослење чланова удружења;

4) да се заједничким иступањем и интервенцијом удружења утиче на побољшање материјалног статуса чланова удружења;

5) да се образује фонд за потпору чланова и њихових породица на случај беспослице, слабости, несрећних случајева и смрти;

6) да се образује кредитна задруга адв. приправника за подмирење потребе њиховог чешћег и ситног кредита, као и да се омогући заједничко задовољење потреба под повољнијим условима; и

7) да се ради и предузима све оно што користи члановима удружења а у границама државних закона.

II. Припремање адв. приправника за њихов позив, због чега ће се радити :

1) да чланови стекну што боље морално и правно образовање. У томе циљу удружење заводи семинаре и конференције; библиотеку и читаоницу; штампање радова и јавна предавања; и

2) да се чланови удружења у судовима и у адв. канцеларијама правилно и по закону упућују у свима гранама адв. занимања; да се сузбија фиктивна, неправилна и непотпуна вежба; да се онемогући надрипискарање.

III. Обрада правне науке и позитивног законодавства :

У овом циљу чланови се састају у одређено слободно време где се читају теоријски радови и реферишу и расправљају интересантни случајеви из судске и административне праксе.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Сам задатак удружења оправдава наду на једнодушни одзив адв. приправника.

За остварење нашег задатка биће најбоља гаранција наша слога, наша једнодушност.

Предвиђено је да сиромашни чланови, као и на случај беспослице, не плаћају чланарину, која износи месечно 5 динара.

Упис врши секретар удружења сваког дана од 7—8 часова по подне у стану Кнез Михаилова бр. 19/1 и понедеоником у просторијама Адвокатске коморе, Ускочка бр. 2. Уписнина износи 10 динара.

„БРАНИЧ“ ИЗЛАЗИ ЈЕДАНПУТ МЕСЕЧНО

Доноси актуелне чланке из теорије свих правних наука, саопштења из судске и управне праксе, домаће и стране — са коментарима, чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења адвокатских комора, које „Бранич“ имају за свој орган.

Власник и издавач „Бранича“ је Адвокатска комора у Београду, коју претставља претседник Обрад Благојевић.

Уредник „Бранича“ је претседник Адвокатске коморе у Београду Обрад Благојевић.

„Бранич“ се шаље адвокатима — члановима Коморе бесплатно. За нечланове претплата стаје 120— дин годишње; за адв. приправнике судије и судијске приправнике 60— динара годишње; поједини број 10— динара.